

**UCHWAŁA NR XVI/47/2025
RADY GMINY PRUSZCZ GDAŃSKI**

z dnia 23 maja 2025 r.

**w sprawie przyjęcia „Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych
w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, 1572, 1907 i 1940) oraz art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283, 1572 oraz z 2025 r. poz. 620) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się lokalny program społeczny pod nazwą „Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Pruszcz Gdański.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady

Andrzej Chmielewski

**LOKALNE
BADANIA
SPOŁECZNE**

WSPIERAMY LOKALNĄ POLSKĘ!

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029

Lokalne Badania Społeczne dla Centrum Usług Społecznych
Gminy Pruszcz Gdański

Spis treści

Definicje pojęć	3
I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	6
1. Wprowadzenie i metodologia	6
2. Charakterystyka gminy	9
2.1. Struktura społeczna Gminy	9
2.1. Kluczowe problemy i wyzwania społeczne Gminy	10
2.2. Analiza dokumentów strategicznych samorządu i aktów prawa miejscowego	18
3. Analiza zasobów środowiskowych	21
3.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i dotychczas realizowanych usług	21
3.2. Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia	35
3.3. Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne	39
4. Diagnozy potrzeb w kontekście procesu deinstytucjonalizacji	39
4.1. Diagnoza potrzeb mieszkańców Gminy	39
4.2. Diagnoza potrzeb wybranych grup docelowych	44
4.3. Diagnoza potrzeb instytucji i organizacji społecznych	52
4.4. Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia	53
5. Analiza potrzeb w kontekście realizacji usług społecznych	55
5.1. Obecnie realizowane usługi	55
5.2. Diagnoza usług deficytowych	60
5.3. Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych	67
5.4. Przyczyny braku realizacji usług społecznych	68
II. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	69
6. Wstęp	69
7. Cel główny i cele szczegółowe Planu	71
7.1. Cel główny Planu	71
7.2. Kierunki interwencji (cele horyzontalne)	71
7.3. Cel szczegółowy nr 1	72
7.4. Cel szczegółowy nr 2	76
7.5. Cel szczegółowy nr 3	79
7.6. Cel szczegółowy nr 4	82
7.7. Cel szczegółowy nr 5	85
8. Analiza kosztów realizacji Planu	87
8.1. Analiza kosztów realizowanych obecnie usług społecznych	87
8.2. Ramy finansowe oraz źródła finansowania wdrożenia i realizacji Planu	88
9. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji	89
9.1. Wdrażanie	89
9.2. Wskaźniki	92
9.3. Monitoring i ewaluacja	94

Definicje pojęć

- Centrum, CUS – kiedy mowa jest o Centrum lub CUS, oznacza to Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański.
- Ekonomia społeczna – działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowana w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym (na podstawie art. 2.1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej).
- GOPS – kiedy mowa jest o GOPS, oznacza to Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim z siedzibą w Cieplewie.
- IPUS – Indywidualny Plan Usług Społecznych.
- JST – jednostka samorządu terytorialnego.
- KIPUS – Koordynator Indywidualnych Planów Usług Społecznych.
- Mieszkaniec – osoba zamieszkująca na obszarze Gminy Pruszcz Gdański.
- Opiekun faktyczny - opiekun osoby niesamodzielnej lub z niepełnosprawnością sprawujący okresową lub stałą opiekę nad osobą niesamodzielną lub z niepełnosprawnością.
- Osoba korzystająca z usług społecznych – osoba spełniająca kryteria i warunki kwalifikowania, określone w Programie Usług Społecznych i której przyznano prawo do skorzystania z ww. usług.
- Osoba niesamodzielna – osoba, u której stwierdzono konieczność okresowej lub stałej opieki lub/i pomocy innych osób w zakresie odżywiania, przemieszczania się, pielęgnacji ciała, higieny osobistej i otoczenia oraz prowadzenia gospodarstwa domowego z powodu naruszenia sprawności organizmu.
- Osoba z niepełnosprawnością – osoba legitymująca się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o:

- ✓ całkowitej niezdolności do pracy, ustalonym na podstawie art. 12 ust. 2. oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalonym na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, co jest traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
 - ✓ niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalonym na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy, co jest traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
 - ✓ całkowitej niezdolności do pracy, ustalonym na podstawie art. 12 ust. 2 ww. ustawy, co jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.
- OSL – Organizowanie Społeczności Lokalnej.
 - OUS – Organizator Usług Społecznych.
 - Plan – kiedy mowa jest o Planie, oznacza to „Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029”.
 - Podmioty ekonomii społecznej (PES)¹:
 - ✓ spółdzielnia socjalna,
 - ✓ warsztat terapii zajęciowej (WTZ) i zakład aktywności zawodowej (ZAZ),
 - ✓ centrum integracji społecznej (CIS) i klub integracji społecznej (KIS),
 - ✓ spółdzielnia pracy, w tym spółdzielnia inwalidów i spółdzielnia niewidomych oraz spółdzielnia produkcji rolnej,
 - ✓ organizacja pozarządowa, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych (w tym: fundacje i stowarzyszenia),

¹ Na podstawie art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

- ✓ podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w tym: spółdzielnie socjalne, spółki z o.o. i spółki akcyjne non profit).
- ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy.
- Usługi społeczne – usługi w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.
- Wnioskodawca – osoba składająca wniosek o zakwalifikowanie do korzystania z usług społecznych (np. osoba, która będzie korzystała z usług, przedstawiciel ustawowy, opiekun faktyczny).
- Zakres interwencji EFS+ – zakres działań obejmujący obszary wymienione w regulaminach konkursów obejmujących m.in. usługi z zakresu: wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i osób w kryzysie bezdomności, opieki nad dziećmi do lat 3, aktywizacji zawodowej, mieszkalnictwa społecznego, treningowego i wspomaganego, reintegracji społeczno-zawodowej, usług zdrowotnych, opiekuńczych, a także wsparcia opiekunów faktycznych. Finansowane mogą być również inne usługi wynikające z przeprowadzonej diagnozy i mieszczące się w katalogu usług społecznych zgodnie z definicją usług społecznych zawartą w ustawie z 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.
- Zakres usług – działania wynikające z zakresu określonego w art. 2.1 ustawy z dnia z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, zgodnie z zapisami Statutu Centrum Usług Społecznych.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. Wprowadzenie i metodologia

Niniejszy dokument został opracowany w oparciu o zintegrowane podejście do diagnozowania oraz rozwiązywania problemów społecznych, przy czym do jego podstaw teoretycznych można zaliczyć dwa następujące pojęcia/zagadnienia:

- rozwój społeczny, oznaczający zdolność społeczności lokalnej do generowania warunków umożliwiających wszystkim członkom osiągnięcie pełnego potencjału, zaspokojenie podstawowych potrzeb i zwiększania spójności społecznej (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu),
- jakość życia, oznaczającą poziom zadowolenia z efektywnego/sprawnego układu instytucjonalnego, zapewniającego dostęp do wysokiej jakości usług społecznych z zakresu wsparcia społecznego, zdrowia, kultury, edukacji i aktywności obywatelskiej.

Taka perspektywa skupiona jest na odkrywaniu tzw. niematerialnych czynników rozwoju – roli jakościowych i ilościowych parametrów zasobów społecznych, będących w dyspozycji społeczności lokalnej oraz identyfikacji możliwości ich efektywnego wykorzystania poprzez system usług społecznych. Przy takim podejściu priorytetem lokalnej polityki społecznej jest dobrostan (*well-being*) mieszkańców, rozumiany jako maksymalizowanie potencjału możliwego do osiągnięcia w środowisku życia jednostki i/lub grupy oraz jako aktywny proces służący świadomym wyborom w dążeniu do osiągania coraz bardziej satysfakcjonującej egzystencji. Na zintegrowane podejście do rozwoju społecznego i jakości życia składają się dwa czynniki: zwiększenie wolności wyboru usług społecznych (ich formy, miejsca, sposobu świadczenia) oraz kreowanie przez usługi nowych możliwości rozwojowych dla ludzi (np. dzięki usługom mogą aktywnie uczestniczyć w życiu zawodowym, społecznym i obywatelskim).

Pojęcie jakości życia i rozwoju społecznego ma bezpośredni związek ze sferą psychiczną człowieka. Jakość życia rozpatruje się przez pryzmat zaspokajania potrzeb typu

egzystencjalnego („mieć”), potrzeb związanych z bezpieczeństwem („być”) oraz potrzeb dotyczących kontaktu społecznego („kochać i być kochanym”). Dlatego podczas opracowywania „Planu” kluczowa była perspektywa mieszkańca i zarazem odbiorcy usług społecznych. Jakość życia to pojęcie normatywne, związane z przyjętymi przez jednostkę systemami wartości, aspiracjami, oczekiwaniami człowieka i grup społecznych, z którymi jest ona w jakiś sposób powiązana. Poczucie satysfakcji wynika ze świadomości zaspokojenia potrzeb emocjonalnych, społecznych oraz samorealizacji. Dlatego w niniejszym „Planie” została uwzględniona perspektywa ekonomii i psychologii behawioralnej, odkrywająca „pozaracjonalne” aspekty zachowań, które w praktyce często decydują o skuteczności przyjętych rozwiązań. Zastosowane podejście ma ułatwić takie konstruowanie lokalnej polityki społecznej, aby dawała ludziom większą możliwość dokonywania wyborów, umożliwiając tym samym życie na godnym i satysfakcjonującym poziomie.

Niniejszy „Plan” został przygotowany na podstawie kilkietapowych, wzajemnie powiązanych i rozłożonych w czasie działań. Dokument opracowano z zachowaniem następujących zasad:

- kompleksowość, analiza zagadnień społecznych w szerszym kontekście, w tym w ujęciu porównawczym,
- partycypacyjność, zapewnienie udziału różnych grup mieszkańców,
- triangulacja metodologiczna, połączenie różnych metod i technik badawczych.

Prace nad diagnostyczną częścią dokumentu zostały zrealizowane w formie cyklu badawczego, polegającego na zastosowaniu różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych), zgodnie z zasadą triangulacji metodologicznej. Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy i, w konsekwencji, przyczyniło się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji. Techniki ilościowe pozwoliły na uzyskanie „twardych” danych opisujących sytuację społeczną Gminy Pruszcz Gdański za pomocą liczb, procentów i wskaźników. Z kolei badania jakościowe zostały przeprowadzone przy użyciu „miękkich”, „rozumiejących” metod. Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także – ze względu na

możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów – wieloperspektywiczny („zasada WWW”).

Metody i etapy badawcze zrealizowane w ramach procesu diagnozy:

- Analiza danych zastanych (desk research),
- Badanie ilościowe: miks metodologiczny CAWI + PAPI, 649,
- Badanie jakościowe: Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI) – spotkanie z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS,
- Badanie jakościowe: warsztaty *Service Design* z wybranymi grupami odbiorców usług społecznych, N=5,
- Badanie jakościowe: Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI), N=10,
- Konsultacje społeczne.

Tabela 1. Zrealizowane metody i etapy badawcze

Procedura badawcza	Sposób realizacji
Analiza danych zastanych (desk research)	Analiza dostępnych danych statystycznych oraz dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i opracowań...
Badanie ilościowe: CAWI + PAPI	N=649
Badanie jakościowe: Zogniskowany Wywiad Grupowe	N=1, spotkanie z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia „Planu”: instytucje, organizacje pozarządowe, lokalni eksperci...
<u>Badanie jakościowe</u> : warsztaty <i>Service Design</i> (społeczne projektowanie usług)	N=5, warsztaty <i>Service Design</i> z przedstawicielami kluczowych grup odbiorców usług społecznych: - seniorzy - osoby z niepełnosprawnościami - rodziny z dziećmi (rodzice) - młodzież w wieku 15-18 lat - osoby w kryzysie bezdomności oraz osoby uzależnione
<u>Badanie jakościowe</u> : Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI)	N=10: lokalni liderzy, przedstawiciele CUS i innych instytucji lokalnych, przedstawiciele władz Gminy...
Konsultacje społeczne	

2. Charakterystyka gminy

2.1. Struktura społeczna Gminy

Gmina Pruszcz Gdański jest położona w województwie pomorskim, w aglomeracji trójmiejskiej, w północnej części powiatu gdańskiego. Jej powierzchnia wynosi 142,7 km², co stanowi ok. 0,07 proc. powierzchni województwa oraz 18 proc. powierzchni powiatu. Gmina Pruszcz Gdański sąsiaduje z Miastem Pruszcz Gdański, a także następującymi jednostkami samorządu terytorialnego: od północy z Gdańskiem, od wschodu - z gminami Suchy Dąb i Cedry Wielkie, od południa z gminami Trąbki Wielkie i Pszczółki, a od zachodu z gminą Kolbudy. Odległość od siedziby Gminy Pruszcz Gdański (miejscowości Juszkowo) do centrum Gdańska wynosi ok. 14 km.

Ilustracja 2. Położenie Gminy Pruszcz Gdański na tle województwa pomorskiego i powiatu gdańskiego²

Według Banku Danych Lokalnych GUS na koniec roku 2023 Gminę Pruszcz Gdański zamieszkiwało 37 948 osób³. Warto nadmienić, że dane z rejestru mieszkańców pokazują, że liczba osób zameldowanych jest nieco mniejsza (31 374 osoby na koniec roku 2023)⁴. Ze względu na położenie w aglomeracji trójmiejskiej Gmina jest atrakcyjnym miejscem, przyciągającym nowych mieszkańców (choć wielu z nich nie dopełnia obowiązku

² Źródło: „Raport o Stanie Gminy Pruszcz Gdański w 2023 roku”, Juszkowo, 2024, str. 6

³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, stan na koniec roku 2023

⁴ Źródło: Urząd Gminy Pruszcz Gdański, dane z rejestru mieszkańców

meldunkowego). Co za tym idzie, liczba mieszkańców Gminy systematycznie się zwiększa. Oprócz wzrostu liczebności populacji najbardziej istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury ludności ze względu na wiek. Według danych na koniec 2023 roku 25,3 proc. mieszkańców gminy stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym (jest to relatywnie wysoki udział, zarówno na tle danych regionalnych i krajowych, jak i w porównaniu do gmin wiejskich ujętych w zestawieniu), 60,8 proc. – osoby w wieku produkcyjnym, natomiast 13,9 proc. – osoby w wieku poprodukcyjnym. Naturalny proces starzenia się społeczeństwa (zwiększania się liczby seniorów) w znacznej części jest rekompensowany poprzez wzrost liczby nowych mieszkańców, w większości rodzin z dziećmi.

2.1. Kluczowe problemy i wyzwania społeczne Gminy

W kontekście społecznych aspektów rozwoju Gminy kluczowe znaczenie mają długoterminowe trendy i perspektywy demograficzne. Od wielu lat w Gminie Pruszcz Gdański zwiększa się liczba mieszkańców, a także zwiększa się liczba seniorów. Co istotne, naturalny proces starzenia się społeczeństwa (zwiększania się liczby seniorów) w znacznej części jest rekompensowany poprzez wzrost liczby nowych mieszkańców, w większości rodzin z dziećmi. Usługi społeczne w Gminie powinny odpowiadać na wyzwania związane z trendami demograficznymi. Z tego powodu konieczne jest prowadzenie przemyślanej polityki wsparcia rodziny, jak również tworzenie kompleksowej oferty usług społecznych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, czy innych osób niesamodzielnych. Jednocześnie pożądane jest tworzenie atrakcyjnej oferty usług dla innych grup mieszkańców, w tym m.in. rodzin z dziećmi oraz dzieci i młodzieży, co sprzyjać będzie rozwojowi społecznemu oraz zapewnieniu wysokiej jakości życia. Powyższe zjawiska są kluczowe w kontekście planowania systemu usług społecznych w Gminie, w tym pod kątem deinstytucjonalizacji.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wyodrębnić następujące ustalenia badawcze, istotne z punktu widzenia procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych:

- W 2023 r. GOPS udzielił świadczeń pieniężnych 310 osobom, natomiast 214 osób skorzystało ze świadczeń niepieniężnych. Wartość udzielonych świadczeń pieniężnych w roku 2023 wyniosła 1 438 010,21 zł. W 2023 r. 754 rodziny skorzystały

z pomocy społecznej (1 592 osoby w rodzinach), a ich liczba wzrosła o 75 w porównaniu z rokiem poprzednim.

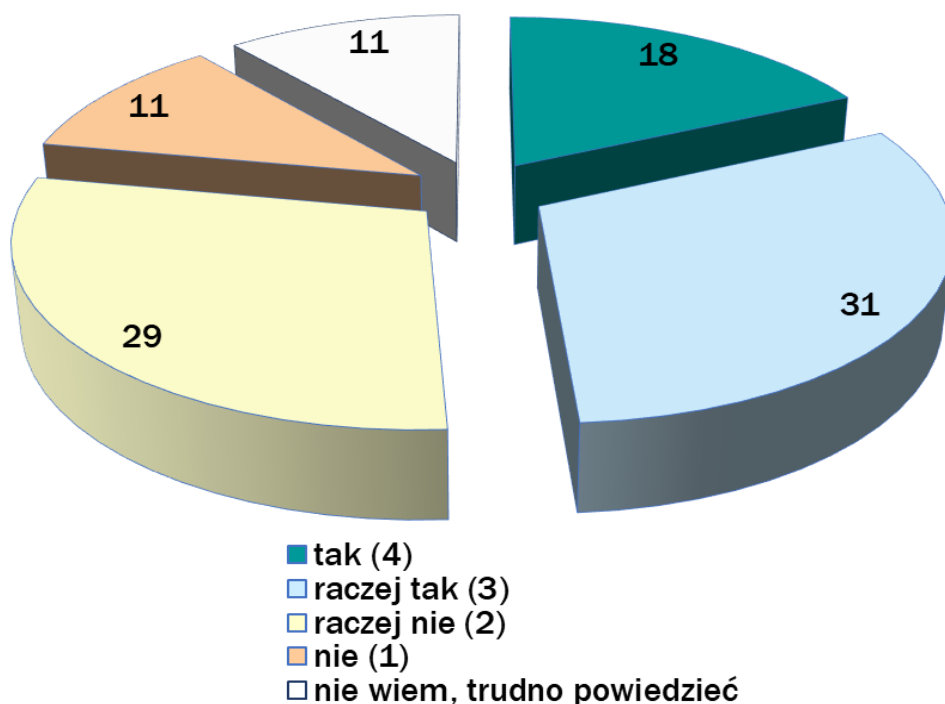
- Do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Na kolejnych miejscach znalazły się: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, bezrobocie oraz alkoholizm.
- Zasięg korzystania z pomocy społecznej w Gminie jest znacznie niższy od danych ogólnokrajowych, wojewódzkich, powiatowych i większości sąsiednich gmin. Zestawiając dane za lata 2019-2023, można dostrzec wyraźny trend spadkowy.
- Dostęp do usług z obszaru ochrony zdrowia w Gminie (mierzony liczbą przychodni w przeliczeniu na populację) jest niższy od średniej dla kraju, regionu i powiatu. Wyższe lub zbliżone wartości analogicznego wskaźnika odnotowano również we wszystkich sąsiednich gminach. Mieszkańcy Gminy mają niski dostęp do placówek aptecznych na tle powiatu, regionu i kraju, a także gmin: Cedry Wielkie i Pszczółki.
- Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pruszcz Gdański jest relatywnie wysoka na tle wskaźników dla kraju, regionu, powiatu oraz sąsiednich JST. Analogiczną sytuację odnotowano w odniesieniu do liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na populację.
- Stopa bezrobocia dla powiatu gdańskiego jest niższa niż na poziomie ogólnopolskim i regionalnym oraz zdecydowanie niższa na tle sąsiednich powiatów.
- Według danych GUS liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański wynosi 25 i jest niższa od wartości dla kraju, regionu, powiatu oraz sąsiednich JST.
- Według danych Państwowej Komisji Wyborczej mieszkańcy Gminy Pruszcz Gdański wyróżniają się wysoką aktywnością wyborczą. Na uwagę zasługuje wysoka frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 i 2023 r. oraz prezydenckich (2020), która przewyższa wyniki na poziomie krajowym, regionalnym, powiatowym oraz w okolicznych gminach. Poziom uczestnictwa w wyborach samorządowych (w 2018 i 2024 r.) był zbliżony do danych dla powiatu, województwa i kraju.
- W roku szkolnym 2024 wyniki egzaminów końcowych uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy z jęz. polskiego i matematyki były nieco wyższe od danych dla

regionu

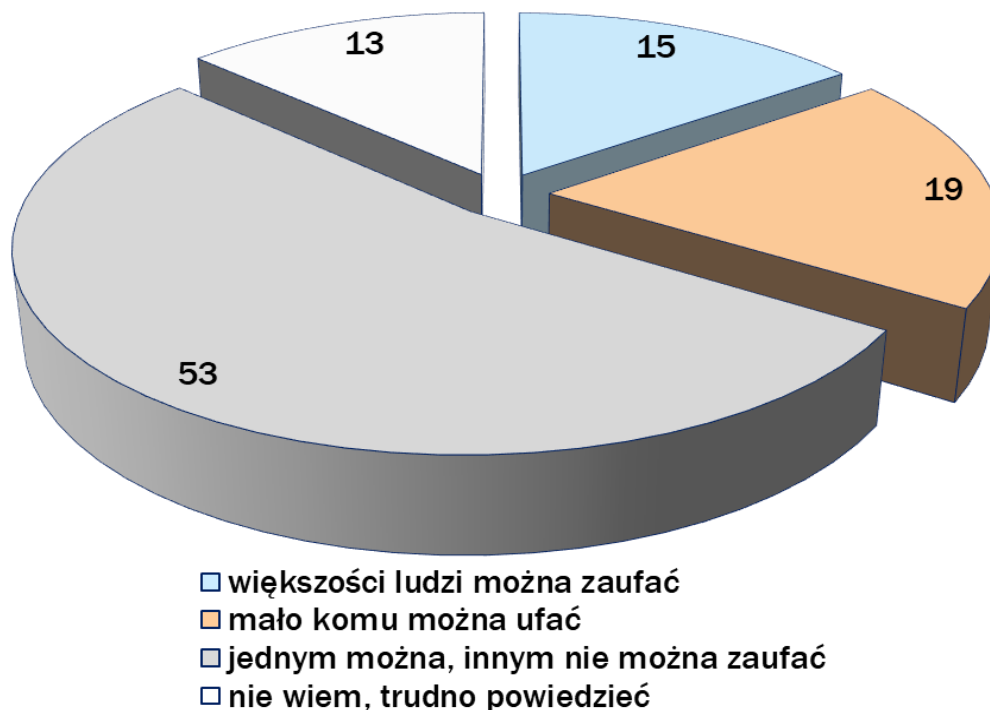
i powiatu. W przypadku jęz. angielskiego rezultaty były podobne, jak w powiecie gdańskim, natomiast nieco wyższe od średniej dla województwa. Również na tle sąsiadujących gmin najwyższe rezultaty egzaminów ósmoklasisty odnotowano w Gminie Pruszcz Gdański.

- Mieszkańcy Gminy mają ograniczony dostęp do usług bibliotecznych, dotyczy to również zasobów bibliotek, które są niskie na tle sąsiednich jednostek.
- Odnotowano niskie wskaźniki liczby uczestników imprez w przeliczeniu na populację. Na uwagę zasługuje liczba obiektów kulturalnych na 10 tys. ludności. W przypadku Gminy Pruszcz Gdański odnotowano najniższą wartość tego wskaźnika spośród porównywanych jednostek, a największa liczba mieszkańców przypada na placówkę kultury. Dane te mogą świadczyć o relatywnie niskim dostępie do usług kulturalnych.

Wykres 3. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych (dane w %, skala odpowiedzi: 1-4)

Wykres 4. Zaufanie w relacjach z innymi (dane w %)

W kontekście planowanych działań należy zwrócić uwagę również na kilka następujących informacji, płynących z badań. Większość wskaźników kapitału społecznego i aktywności mieszkańców pozostaje na relatywnie niskim poziomie, w porównaniu do wyników innych badań (realizowanych w innych gminach o podobnej liczbie mieszkańców). 49 proc. badanych deklaruje wysoki poziom poczucia sprawczości, zaś 15 proc. deklaruje wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi. 68 proc. badanych jest zadowolonych ze swoich relacji z sąsiadami, natomiast 76 proc. podejmowało przynajmniej jedną formę aktywności społecznej.

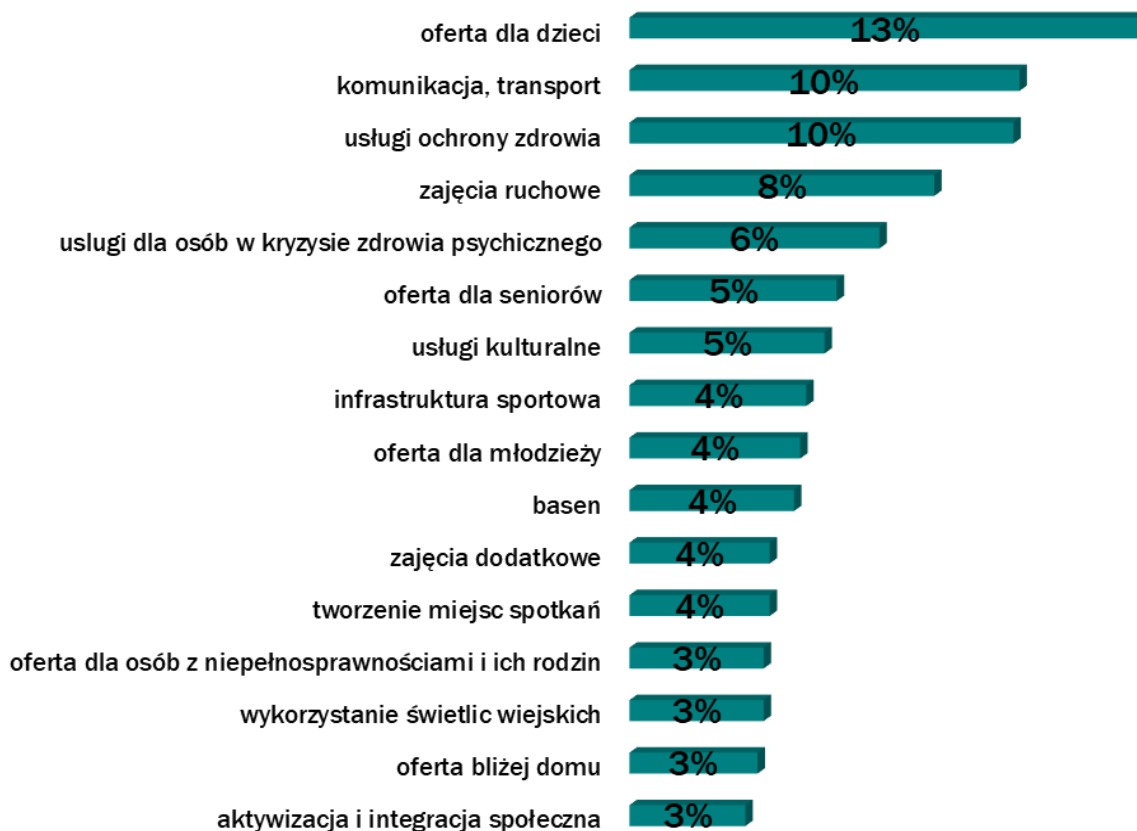
W świetle badań ankietowych 66 proc. badanych uważa, że jakość życia w Gminie jest wysoka, natomiast 1/5 mieszkańców formułuje ocenę negatywną. Średnia w skali czterostopniowej (1 = „niska jakość życia”, 4 = „wysoka”) wynosi 2,81, co jest równoznaczne z oceną ulokowaną poniżej umiarkowanie pozytywnej kategorii w skali czterostopniowej. Badani mieszkańcy Gminy formułują relatywnie wysokie oceny jakości usług edukacyjnych (przedszkoli i szkół podstawowych), ponadto dość pozytywne opinie formułowano względem usług pomocy społecznej i kulturalnych. Najwięcej wątpliwości budzą: jakość usług na rzecz osób w kryzysie zdrowia psychicznego, komunikacja publiczna i transport

zbiorowy, jakość usług ochrony zdrowia, a także aktywizacja zawodowa i wsparcie osób w trudnej sytuacji na rynku pracy. Osoby zamieszkujące w wyżynnej części Gminy bardziej pozytywnie niż pozostali respondenci oceniają jakość oferty lokalnych placówek przedszkolnych. Mieszkańcy części nizinnej wyrażają istotnie wyższe oceny takich sfer życia, jak wsparcie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, oferta czasu wolnego, oferta sportowo-rekreacyjna, promocja zdrowia oraz pomoc społeczna.

Wykres 5. Preferowane działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku (dane w %)

Wykres 6. Brakujące usługi społeczne w Gminie Pruszcz Gdański – pytanie otwarte (dane w %)

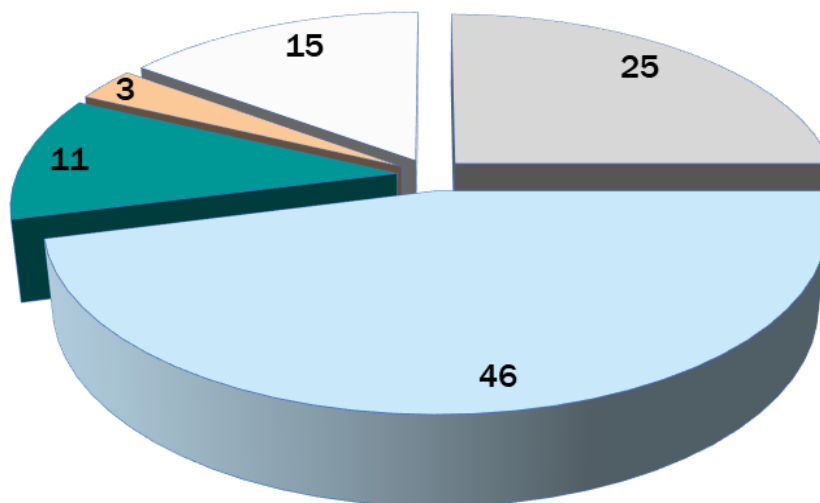
W kontekście budowania lokalnego rynku usług społecznych kluczowe są następujące informacje z badania:

- najbardziej oczekiwane przez mieszkańców działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku to: poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług ochrony zdrowia, tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego (dla różnych grup mieszkańców), terapia i pomoc psychologiczna oraz psychiatryczna, poszerzenie oferty w obszarze sportu i rekreacji, jak również zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców,
- w opinii mieszkańców najbardziej potrzebne są następujące usługi społeczne: wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci i młodzieży, punkt konsultacyjny dla osób doznających przemocy domowej, posiłki z dowozem dla osób samotnych, schorowanych, niesamodzielnych, usługa transportowa dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz warsztaty psychoedukacyjne dla rodziców dzieci w spektrum autyzmu,

- nieco niżej w hierarchii potrzeb lokują się inne usługi, które również należy uznać za pożądane, choć badani mieszkańcy nie zawsze chcieliby skorzystać z nich osobiście (dotyczy to usług adresowanych do różnych grup mieszkańców o specjalnych potrzebach): usługi teleopieki, punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych, mobilny fizjoterapeuta i rehabilitant (dojeżdżający do domu), wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dorosłych, usługi porządkowe dla seniorów, osób samotnych, niesamodzielných lub z niepełnosprawnościami, dzienny ośrodek wsparcia dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami np. ŚDS, wsparcie wolontariuszy w sytuacjach kryzysowych, np. wyprowadzanie psa, zakupy, usługi w mieszkaniach wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami, kluby seniora, dom dziennego pobytu dla seniorów,
- jako najbardziej deficytowe obszary usług społecznych badani mieszkańcy wskazują (udzielając odpowiedzi na pytanie otwarte): ofertę dla dzieci, komunikację zbiorową i transport (który nie jest wprawdzie usługą społeczną, jednak może być koniecznym warunkiem korzystania z lokalnej oferty), usługi ochrony zdrowia, zajęcia ruchowe, a także usługi dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego (wsparcie psychologiczne i psychiatryczne),
- zdaniem uczestników pomiaru usługi społeczne w Gminie Pruszcz Gdański powinny być kierowane przede wszystkim do młodzieży w wieku lat 16-19, seniorów w wieku 61-80 lat, ponadto liczna grupa badanych widzi potrzebę realizacji usług dla dzieci w wieku 7-15 lat,
- w przypadku grup kategoryalnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, następnie – osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, dalej - osoby doznające przemocy domowej, jak również rodziny z dziećmi w wieku przedszkolnym i szkolnym,
- niniejszy raport zawiera również informacje uzyskane w ramach jakościowej części badania, w której zbadano potrzeby pięciu wybranych grup, wskazanych jako zagrożone wykluczeniem lub wymagające wsparcia, a więc – co za tym idzie – kluczowe obszary interwencji w „Regionalnym Planie Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025”: rodzin z dziećmi, w tym dziećmi z niepełnosprawnościami, osób

starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, a także osób w kryzysie bezdomności.

Wykres 7. Gotowość do ponoszenia opłat za usługi społeczne (dane w %)

- ☐ Korzystał(a)bym tylko z bezpłatnych usług
- ☐ Zapłacił(a)bym za niektóre usługi kwotę do 50 zł za godzinę, jeśli ta opłata byłaby konieczna
- ☐ Zapłacił(a)bym za niektóre usługi kwotę do 100 zł za godzinę, jeśli ta opłata byłaby konieczna
- ☐ W przyszłości nie zamierzam korzystać z usług społecznych
- ☐ nie wiem, trudno powiedzieć

Jak pokazują badania, wśród ankietowanych mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański istnieje przyzwolenie na tworzenie (częściowo) odpłatnej oferty usług społecznych (na poziomie wyższym od średniej dla innych pomiarów, realizowanych w podobnych gminach). 57 proc. badanych chciałoby korzystać z usług odpłatnych (jeśli byłaby taka konieczność), natomiast 25 proc. deklaruje chęć skorzystania z usług nieodpłatnych (najczęściej są to osoby znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej). Zaleca się budowanie modelu opartego na częściowo odpłatnych usługach społecznych. Odpłatność nie może jednak pozostawać w sprzeczności z ich powszechnością i dostępnością dla jak najszerszych grup mieszkańców. Pobieranie opłat za usługi nie jest tożsame z budowaniem komercyjnego modelu ich świadczenia. Owe opłaty powinny być dodatkowym, a nie wiodącym źródłem finansowania lokalnego systemu usług. Środki pobierane od odbiorców powinny służyć zapewnieniu większej dostępności usług, natomiast z całą pewnością nie mogą być

czynnikiem wpływającym na standard, czy jakość ich świadczenia (co byłoby działaniem wątpliwym etycznie). Osobną kwestią pozostaje oczywiście ustalenie odpowiedniej wysokości opłat, być może warto rozważyć ustanowienie systemu zniżek dla osób, czy rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej.

2.2. Analiza dokumentów strategicznych samorządu i aktów prawa miejscowego

Najważniejszym dokumentem w sferze społecznej Gminy jest „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Pruszcz Gdański w latach 2021-2025”. Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do zadań gminy o charakterze obligatoryjnym, co wynika z ustawy o pomocy społecznej. Ponadto ww. ustawa precyzuje najważniejsze elementy, jakie powinny zostać uwzględnione w tego rodzaju dokumentach. „Strategia (...) zawiera w szczególności: 1) diagnozę sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych; 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;

3) określenie:

- a) celów strategicznych projektowanych zmian,
- b) kierunków niezbędnych działań,
- c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
- d) wskaźników realizacji działań...”.

Co istotne, tego rodzaju dokumenty nie muszą ograniczać się wyłącznie do zagadnień wymienionych w art. 16b ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z intencją ustawodawcy, jak również powszechną praktyką „Strategia” ma charakter przekrojowy, tj. obejmuje szeroki zakres zagadnień i ramy lokalnej polityki społecznej, prowadzonej przez daną jednostkę samorządu terytorialnego. Wspomniany dokument zawiera następującą wizję sfery społecznej: „Gmina Pruszcz Gdański obszarem skutecznego rozwiązywania problemów społecznych oraz obszarem realizacji wyzwań społecznych na rzecz swoich mieszkańców”. Podczas opracowywania wspomnianego dokumentu zastosowano podejście zintegrowane: „...zadania do zrealizowania wychodzą poza dotychczasowe rozumienie pomocy społecznej jako wsparcia finansowego dla osób znajdujących się w

najtrudniejszej sytuacji materialnej. Tak rozumiana pomoc społeczna byłaby tylko redystrybucją dochodu narodowego i stanowiła doraźną pomoc dla beneficjentów. Realizacja zadań założonych w Strategii spowoduje wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin, które podejmują wysiłki mające na celu polepszenie swojej sytuacji. Tylko poprzez wykorzystanie zasobów instytucjonalnych i kadrowych instytucji społecznych przy jednoczesnej postawie aktywności osób i rodzin zamieszkujących Gminę Pruszcz Gdański jest możliwość trwale poprawić jakość życia wszystkich jego mieszkańców, a także rozwiązać problemy społeczne dotyczące w szczególności osoby najgorzej sytuowane, chroniąc ich tym samym przed ubóstwem i wykluczeniem społecznym...”⁵.

Dokument zawiera następujący układ obszarów strategicznych:

- RODZINA – wsparcie rodzin z obszaru problemów opiekuńczo – wychowawczych, piecza zastępcza, placówki wsparcia dziennego, mieszkalnictwo, mieszkania chronione,
- EDUKACJA - kształcenie ustawiczne (aktywizacja, integracja), kultura, edukacja ekologiczna,
- AKTYWNI SENIORZY – usługi opiekuńcze osób starszych – niepełnosprawnych, chorych,
- PROBLEMY SPOŁECZNE, uzależnienia, przemoc, bezdomność, imigranci,
- AKTYWIZACJA I ROZWÓJ LOKALNY, integracja, więzi lokalne, współpraca międzysektorowa, instytucje, placówki, sieciowanie.

Do istotnych dokumentów programowych Gminy w kontekście procesu deinstytucjonalizacji można zaliczyć również:

- „Strategia Rozwoju Gminy Pruszcz na lata 2023–2030”,
- „Program Wspierania Rodziny w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2027”,

⁵ Źródło: „Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Pruszcz Gdański na lata 2021-2025”, Juskowo, 2021, str. 43

- „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Gminy Pruszcz Gdański na lata 2024-2028”,
- „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Pruszcz Gdański na lata 2024 -2025”,
- roczne Programy Współpracy Gminy Pruszcz Gdański na rok 2025 z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Na proces deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Pruszcz Gdański mają również wpływ zapisy powiatowych dokumentów strategicznych i programowych:

- „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Gdańskiego na lata 2022-2030”,
- „Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Gdańskim na lata 2022-2030”,
- „Program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Gdańskim na lata 2024-2026”,
- „Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Gdańskim na lata 2022-2030”.

Z kolei na poziomie regionu kluczowe znaczenie mają następujące dokumenty: „Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030” i „Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej”. Niezmiernie ważnym dokumentem na poziomie województwa jest „Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025”. Wspomniany „Plan” zawiera wizję rozwoju usług społecznych oraz założenia procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych w regionie w pięciu następujących obszarach interwencji:

- rodzina – dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami,
- osoby starsze,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym,

- osoby w kryzysie bezdomności,
- obszar horyzontalny (m.in. koordynacja usług społecznych i zdrowotnych, wsparcie szkoleniowe i doradcze kadry systemu pomocy i integracji społecznej).

Warto zaznaczyć, że „Plan” został opracowany na podstawie pogłębionej diagnozy sytuacji w obszarze usług społecznych w regionie. Wspomniany dokument był ważnym punktem odniesienia podczas opracowywania niniejszego „Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029”.

3. Analiza zasobów środowiskowych

3.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i dotychczas realizowanych usług

Mieszkalnictwo:

Według stanu na rok 2023 w Gminie Pruszcz Gdański mieszkaniowy zasób gminny stanowiło 141 lokali komunalnych⁶. „Potrzeby mieszkaniowe Gminy Pruszcz Gdański są duże. Na mieszkania komunalne wg zweryfikowanych w 2023 r. wniosków o najem oczekiwało 50 gospodarstw domowych, w tym: 25 gospodarstw na liście na najem komunalny i 25 gospodarstw na liście na najem socjalny...”⁷. Jak wynika z dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, na koniec roku 2023 złożono 2 wnioski na mieszkanie komunalne z zasobów gminy, natomiast liczba oczekujących na mieszkanie socjalne wyniosła 25⁸.

W uzupełnieniu powyższych informacji warto zaznaczyć, że w roku 2023 w Gminie Pruszcz Gdański dostępnych było prawie 379 mieszkań na 1000 mieszkańców, nieco więcej niż w powiecie gdańskim (372) oraz znacznie mniej niż województwie pomorskim (418) i w całej Polsce (419). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę oraz przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu w Gminie jest nieco wyższa w porównaniu do danych regionalnych i ogólnopolskich. Przeciętna liczba osób na jedną izbę jest zbliżona do danych dla powiatu, regionu i kraju.

⁶ Źródło: „Raport o Stanie Gminy Pruszcz Gdański w 2023 roku”, Juszkowo, 2024, str. 27

⁷ Tamże, str. 28

⁸ Źródło: „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2023”, Cieplewo, 2024, str. 27

Edukacja:

Gmina Pruszcz Gdański jest organem prowadzącym 9 placówek oświatowych, w tym 8 szkół podstawowych i 2 przedszkola (1 z ww. placówek funkcjonuje jako zespół szkolno-przedszkolny). Według stanu na 30 września 2023 roku do 160 oddziałów szkolnych uczęszczało 3 495 uczniów, natomiast z 15 oddziałów przedszkolnych korzystało 338 uczniów⁹. Na terenie Gminy funkcjonuje również 21 niepublicznych przedszkoli i punktów przedszkolnych, a także zespół szkół technicznych (w tym technikum, szkoła branżowa i centrum kształcenia zawodowego) i poradnia psychologiczno-pedagogiczna. Ponadto w Gminie Pruszcz Gdański prowadzi działalność 15 niepublicznych żłobków.

Tabela 8. Wyniki egzaminu ośmioklasisty w 2024 roku (proc.)¹⁰

Jednostka administracyjna	język polski		matematyka		język angielski	
	liczba zdających	średn i wynik	liczba zdających	średn i wynik	liczba zdających	średn i wynik
woj. pomorskie	13 536	59,16	13 529	51,06	14 023	66,25
pow. gdański	1017	60,58	1017	56,62	1056	70,24
Gmina Pruszcz Gdański	298	63,58	298	61,77	309	70,89
Gmina Cedry Wielkie	55	48,47	55	43,64	55	57,64
Gmina Pszczółki	66	57,77	66	52,55	69	62,74
Gmina Suchy Dąb	27	57,44	27	42,81	27	57,78
Gmina Trąbki Wielkie	65	56,62	65	43,38	65	60,91

W roku szkolnym 2024 wyniki egzaminów końcowych uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Pruszcz Gdański z języka polskiego i matematyki były nieco wyższe od danych dla regionu i powiatu. W przypadku języka angielskiego rezultaty były podobne, jak w powiecie gdańskim, natomiast nieco wyższe od średniej dla województwa pomorskiego. Również na tle sąsiadujących gmin uwzględnionych w zestawieniu, najwyższe rezultaty egzaminów ósmoklasisty odnotowano w Gminie Pruszcz Gdański (dotyczy to wszystkich trzech przedmiotów: języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego).

⁹ Źródło: „Raport o Stanie Gminy Pruszcz Gdański w 2023 roku”, Juszkowo, 2024, str. 10

¹⁰ Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku, https://www.oke.gda.pl/?page_id=2562, data dostępu: 19.09.2024 r.

Ochrona zdrowia:

W Gminie Pruszcz Gdański prowadzi działalność 14 placówek medycznych. Warto zaznaczyć, że na obszarze Gminy funkcjonują niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, jednak ich rozmieszczenie terytorialne jest nierównomierne, np. w dwóch miejscowościach o największej liczbie mieszkańców - Borkowie i Straszynie – jest niewystarczający dostęp do placówek ochrony zdrowia (przychodni)¹¹. Według Banku Danych Lokalnych GUS w roku 2023 w Gminie Pruszcz Gdański nie funkcjonowała żadna przychodnia POZ podległa samorządowi terytorialnemu¹².

Tabela 9. Liczba przychodni ogółem, praktyki lekarskie, przychodnie na 10 tys. ludności w roku 2023¹³

Jednostka terytorialna	przychodnie ogółem	praktyki lekarskie w miastach	praktyki lekarskie na wsi	przychodnie na 10 tys. ludności
POLSKA	23 460	2 342	832	6
POMORSKIE	1 252	111	37	5
Powiat gdański	54	2	7	4
Gmina Pruszcz Gdański	5	0	0	1
Gmina Cedry Wielkie	3	0	0	4
Gmina Pszczółki	1	0	1	1
Gmina Suchy Dąb	2	0	1	5
Gmina Trąbki Wielkie	3	0	1	2

Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że dostęp do usług z obszaru ochrony zdrowia w Gminie Pruszcz Gdański (mierzony liczbą przychodni w przeliczeniu na populację) jest niższy od średniej dla całego kraju, regionu i powiatu. Wyższe lub zbliżone wartości analogicznego wskaźnika odnotowano również we wszystkich sąsiednich gminach ujętych w zestawieniu. Warto dodać, że mieszkańcy Gminy Pruszcz Gdański mają niski dostęp do placówek aptecznych na tle powiatu, regionu i kraju, a także gmin: Cedry Wielkie i Pszczółki. Znacznie mniejszy dostęp do aptek odnotowano w gminie Trąbki Wielkie.

Kultura, sport i oferta czasu wolnego:

¹¹ Źródło: Rejestr Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą, <https://rpwdl.ezdrowie.gov.pl/RPM/RegistryList?page=2>, data dostępu: 16.09.2024 r.

¹² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹³ Tamże

Samorządową instytucją koordynującą życie kulturalne w Gminie jest Ośrodek Kultury, Sztuki i Biblioteka Publiczna Gminy Pruszcz Gdański (OKSiBP) z siedzibą w Cieplewie. Realizuje on zadania ustawowe oraz statutowe, takie, jak edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych, wspieranie i kreowanie warunków do rozwoju artystów-amatorów, a także prowadzenie różnego rodzaju kół i klubów zainteresowań, organizację wydarzeń kulturalnych, takich jak spektakle teatralne, projekcje filmów, koncerty, festiwale, wystawy, konkursy, zajęcia i warsztaty, wydarzenia popularno-naukowe, edukacyjne, imprezy artystyczne, rozrywkowe, rekreacyjno-sportowe i turystyczne, wernisaże oraz obozy artystyczne dla dzieci i młodzieży, prowadzenie działalności instruktażowo-metodycznej, realizowanie wspólnych działań z placówkami oświatowymi, świetlicami wiejskimi, bibliotekami, NGO, jak również wspólnotami religijnymi¹⁴. OKSiBP organizuje różnorodne zajęcia stałe dla mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański w różnym wieku, takie jak: zajęcia muzyczne, plastyczne, taneczne i sportowe¹⁵.

Z kolei Biblioteka Publiczna, funkcjonująca w strukturze OKSiBP, prowadzi swoją działalność również poza główną siedzibą, w dwóch filiach: Mediatece (Straszyn) oraz Bibliotece na Żuławach (Wiślina). Mediateka jest ważnym ośrodkiem działań społecznych, oferując przestrzeń dla mieszkańców oraz lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, natomiast Biblioteka na Żuławach jest realizatorem różnorodnych projektów, m.in. konkursu inicjatyw społecznych¹⁶.

Istotne znaczenie dla życia kulturalnego Gminy Pruszcz Gdański ma również Zespół Pieśni i Tańca Gminy Pruszcz Gdański „Jagódki” (ZPiT), który promuje kulturę ludową z różnych regionów Polski i Europy. W ramach edukacji kulturalnej, Zespół „Jagódki” prowadzi grupowe i indywidualne zajęcia wokalne i taneczne oraz warsztaty gry na instrumentach, które odbywają się w Szkole Podstawowej w Straszynie. Ponadto, ZPiT regularnie organizuje koncerty i występy artystyczne z okazji obchodów świąt i dożynek¹⁷.

¹⁴ Źródło: <https://kulturatutaj.pl/111-bip/akty-prawne/758-akty-prawne>, data dostępu: 17.09.2024 r.

¹⁵ Źródło: <https://kulturatutaj.pl/edukacja> data dostępu: 17.09.2024 r.

¹⁶ „Sprawozdanie z Działalności Ośrodka Kultury, Sztuki i Biblioteki Publicznej Gminy Pruszcz Gdański w 2023 roku”, OKSiBP, 2024, str. 12

¹⁷ Źródło: <https://jagodki.com/>

Tabela 10. Wybrane wskaźniki dot. usług bibliotecznych w roku 2023¹⁸

Jednostka adm.	biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelniczy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczeni a księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
POLSKA	2,0	4 523	3 303,0	141	18,4
POMORSKIE	1,3	6 940	2 080,3	146	14,3
Powiat gdański	1,0	10 133	1 806,6	97	19,6
Gmina Pruszcz Gdański	0,8	12 649	954,8	64	18,4
Gmina Cedry Wielkie	1,5	6 794	3 656,9	91	39,3
Gmina Pszczółki	0,9	11 171	2 291,9	87	19,9
Gmina Suchy Dąb	2,4	4 217	3 406,9	109	10,9
Gmina Trąbki Wielkie	2,5	4 022	2 600,3	199	17,2

Wyraźnie widać, że mieszkańcy Gminy Pruszcz Gdański mają ograniczony dostęp do usług bibliotecznych, dotyczy to również zasobów bibliotek (księgozbioru), które są szczególnie niskie na tle jednostek administracyjnych ujętych w powyższym zestawieniu. W latach 2019-2021 liczba czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców w Gminie stale malała, co z pewnością miało związek z ograniczeniami wprowadzonymi w związku z pandemią COVID-19 – w 2019 roku wskaźnik wynosił 78 czytelników, a w 2021 roku analogiczny wskaźnik wynosił 58 osób. Natomiast w kolejnych latach odnotowywany jest niewielki wzrost liczby osób korzystających z ww. usług – w 2022 roku - 63 czytelników, a w 2023 roku - 64 czytelników. Ponadto liczba czytelników w Gminie Pruszcz Gdański, w przeliczeniu na populację, jest najniższa, zarówno w porównaniu do średniej dla kraju, jak i na tle powiatu, regionu oraz sąsiadujących gmin. Chociaż niewielki odsetek mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański korzysta z biblioteki, to - średnio - wypożyczają oni więcej książek niż mieszkańcy województwa pomorskiego oraz gmin: Suchy Dąb i Trąbki Wielkie¹⁹.

Tabela 11. Wybrane wskaźniki dot. usług kulturalnych w roku 2023²⁰

Jednostka administracyjna	liczba uczestników imprez na 1000 ludności	liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury,	centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby
---------------------------	--	--	---

¹⁸ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS¹⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS²⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

		ośrodek kultury, klub, świetlicę)	i świetlice na 10 tys. ludności
POLSKA	888,3	9 501,77	1,1
POMORSKIE	659,7	7 998,55	1,3
Powiat gdański	645,3	21 954,67	0,5
Gmina Pruszcz Gdański	175,6	37 948,00	0,3
Gmina Cedry Wielkie	2 435,6	6 794,00	1,5
Gmina Pszczółki	-	-	-
Gmina Suchy Dąb	-	-	-
Gmina Trąbki Wielkie	649,5	12 065,00	0,8

W analizie wzięto również pod uwagę wskaźniki dotyczące innych usług kulturalnych, świadczonych przez podmioty lokalne. Szczególnie niskie wyniki odnotowano w przypadku liczby uczestników imprez w przeliczeniu na populację, które są zdecydowanie niższe od wartości analogicznych wskaźników dla kraju, regionu i powiatu, a zwłaszcza w porównaniu do gminy Cedry Wielkie. W powyższym zestawieniu na uwagę zasługują dane dotyczące liczby obiektów kulturalnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W przypadku Gminy Pruszcz Gdański odnotowano najniższą wartość tego wskaźnika wśród porównywanych jednostek administracyjnych. W pozostałych gminach, a także na poziomie powiatowym, regionalnym i ogólnopolskim liczba instytucji kulturalnych w przeliczeniu na populację jest znacznie wyższa. Co za tym idzie, w Gminie Pruszcz Gdański największa liczba mieszkańców przypada na placówkę kulturalną. Powyższe dane mogą świadczyć o relatywnie niskim dostępie mieszkańców Gminy do usług kulturalnych.

Sportem i rekreacją w Gminie w głównej mierze zajmuje się Ośrodek Sportu i Rekreacji Gminy Pruszcz Gdański z siedzibą w Łęgowie. Ośrodek funkcjonuje od marca 2020 roku i oferuje różne formy specjalistycznych zajęć sportowych dla dzieci i dorosłych, prowadząc m.in.: sekcje piłki nożnej, tenisa stołowego, piłki koszykowej, brydża, żeglarską, jak również zajęcia Nordic Walking. Ponadto, mieszkańcy Gminy Pruszcz Gdański mają możliwość uprawiania sportu i rekreacji m.in. z wykorzystaniem następujących obiektów:

- przystani kajakowych w Łęgowie, Dziewięciu Włókach, Wiślinie, Straszynie, Mokrym Dworze, Juszkuwie, Krępcu,
- stancji wodnej w Wiślinie,

- boisk piłkarskich w Wiślinie, Żuławie, Rotmance, Cieplewie, Będzieszynie, Jagatowie, Dziewięciu Włókach, Lędowie, Juszkowie, Rekcinie, Rokitnicy, Goszynie, Rusocinie i Bystrej,
- boisk wielofunkcyjnych w Straszynie, Rokitnicy, Juszkowie i Żukczynie²¹.

Przedsiębiorczość i rynek pracy:

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje odnośnie sfery gospodarczej, a także kondycji lokalnego rynku pracy w Gminie Pruszcz Gdański. Warto zaznaczyć, że niektóre dane dotyczące drugiej z wymienionych kwestii są zbierane w ujęciu powiatowym.

Tabela 12. Wybrane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców w roku 2023²²

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców
POLSKA	1 368	973
POMORSKIE	1 515	1 113
Powiat gdański	1 487	1 153
Gmina Pruszcz Gdański	1 602	1 283
Gmina Cedry Wielkie	1 063	820
Gmina Pszczółki	1 267	1 053
Gmina Suchy Dąb	1 186	956
Gmina Trąbki Wielkie	1 063	886

Powyższe dane pokazują, że liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Pruszcz Gdański jest relatywnie wysoka na tle wskaźników dla kraju, regionu, powiatu oraz sąsiednich JST ujętych w zestawieniu. Analogiczną sytuację odnotowano również w odniesieniu do liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na populację.

Tabela 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w proc.)²³

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	5,2	6,3	5,8	5,2	5,1
POMORSKIE	4,5	5,9	5,2	4,6	4,6

²¹ Źródło: <https://osirgminapruszcz.pl/obiekty-sportowe?wszystkie>, data dostępu: 20.09.2024 r.

²² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²³ Tamże

Powiat gdański	3,7	5,3	4,8	3,7	3,9
Powiat nowodworski	12,1	15,1	13,9	12,3	11,4
Powiat starogardzki	5,3	7,4	6,1	5,6	5,6
Powiat tczewski	5,7	7,9	6,3	5,5	5,8

Ponieważ informacje na temat stopy bezrobocia rejestrowanego zbierane są na poziomie powiatów, nie mamy możliwości zaprezentowania danych dla poszczególnych gmin (w tym dla Gminy Pruszcz Gdański). Powyżej zaprezentowane zostały dane dla powiatu gdańskiego i trzech sąsiednich powiatów na tle parametrów regionalnych, jak również ogólnopolskich. Stopa bezrobocia dla powiatu gdańskiego jest niższa niż na poziomie ogólnopolskim i regionalnym oraz na tle powiatów: nowodworskiego, starogardzkiego i tczewskiego. Analizując powyższe dane warto zwrócić uwagę na dynamikę zmian porównywanych wskaźników. Do roku 2019 obserwowano poprawę sytuacji na rynku pracy w ujęciu krajowym, regionalnym i lokalnym (powyższa tabela nie zawiera danych sprzed roku 2019). Wspomniana tendencja uległa odwróceniu w roku 2020, w związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19. Ponowny trend spadkowy stopy bezrobocia rejestrowanego obserwujemy od roku 2021, choć w powiecie gdańskim parametr ten nieco zwiększył się w 2023 r. (w porównaniu z rokiem poprzednim).

Tabela 14. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych²⁴

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	866 374	1 046 432	895 203	812 301	788 229
POMORSKIE	41 817	56 216	47 682	42 401	42 807
Powiat gdański	1 610	2 362	2 061	1 624	1 709
Powiat nowodworski	1 300	1 643	1 355	1 252	1 145
Powiat starogardzki	2 436	3 415	2 605	2 507	2 506
Powiat tczewski	2 432	3 344	2 563	2 301	2 391

W roku 2023 w powiecie gdańskim zarejestrowanych było 1 709 osób bezrobotnych. W tej grupie było 1 107 kobiet i 602 mężczyzn. 173 osoby nie przekroczyły 24 roku życia, zaś 238 osób miało co najmniej 55 lat, ponadto odnotowano 681 osób pozostających bez pracy dłużej niż rok, co stanowi prawie 40 proc. bezrobotnych ogółem²⁵.

²⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²⁵ Tamże

Według danych Gdańskiego Urzędu Pracy na koniec grudnia 2023 roku w powiecie gdańskim zarejestrowanych było 1 709 bezrobotnych, w tym 1 107 kobiet (65 proc. ww. populacji). W grupie zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie gdańskim najczęściej występują długotrwale bezrobotni (762 osoby, co stanowi 45 proc.), osoby powyżej 50. roku życia (400 osób, 23 proc.) oraz osoby do 30. roku życia (400 osób, 23 proc.)²⁶.

Problemy społeczne, pomoc społeczna i korzystanie ze wsparcia:

W roku 2023 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim udzielił świadczeń pieniężnych (przyznanych decyzją administracyjną) 310 osobom (liczba ww. świadczeń wyniosła 3 120), natomiast 214 osób skorzystało ze świadczeń niepieniężnych (38 587 świadczeń). Wartość świadczeń pieniężnych udzielonych przez GOPS w roku 2023 wyniosła 1 438 010,21 zł. Ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji skorzystały 504 osoby, co jest wskaźnikiem wyższym od średniej dla powiatu gdańskiego (229 osób) oraz województwa pomorskiego (474 osoby) - od roku 2021 liczba ta w Gminie Pruszcz Gdański utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2023 r. 754 rodziny skorzystały z pomocy społecznej (1 592 osoby w rodzinach), przy czym ich liczba wzrosła o 75 rodzin w porównaniu z rokiem poprzednim. 373 rodziny otrzymały wsparcie wyłącznie w formie pracy socjalnej, nie korzystając z form pieniężnych lub niepieniężnych²⁷.

W 2023 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Na kolejnych miejscach w hierarchii przyczyn korzystania z pomocy społecznej znalazły się: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, bezrobocie oraz alkoholizm.

Tabela 15. Powody przyznania pomocy społecznej w 2023 r.²⁸

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
---------------------------------	----------------------

²⁶ Źródło: Gdański Urząd Pracy, data dostępu: 15.09.2024 r.

²⁷ „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim, Ciepłowo, 2024, str. 14-36

²⁸ Tamże, str. 25

DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	227
UBÓSTWO	216
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	204
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	91
BEZROBOCIE	81
ALKOHOLIZM	47
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	40
BEZDOMNOŚĆ	35
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	33
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIETNOŚCI	26
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY WIELODZIETNE	17
ZDARZENIE LOSOWE	14
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	13
PRZEMOC DOMOWA	5
NARKOMANIA	4
SYTUACJA KRYZYSOWA	1
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY, OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ LUB ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY (art. 7 pkt. 11)	1

W ramach wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim realizowane są ustawowe świadczenia i usługi m.in. w postaci: pomocy finansowej, usługowej i rzeczowej dla osób potrzebujących, pracy socjalnej, zasiłków celowych, zasiłków okresowych, zasiłków stałych, wydawania posiłków dla dzieci w szkołach, czy wypłacania dodatków mieszkaniowych i energetycznych.

GOPS organizuje również usługi opiekuńcze dla osób doświadczających trudności w codziennym funkcjonowaniu. W roku 2023 z tej formy wsparcia skorzystało 36 mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański (w ostatnich latach ich liczba utrzymuje się na zbliżonym poziomie). Realizowane są również specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w roku 2023 skorzystało z nich 21 osób). Prowadzone jest poradnictwo specjalistyczne (240 rodzin w 2023 r.), a także asystentura rodziny (3 asystentów w roku 2023, z których wsparcia skorzystało 41 rodzin). GOPS obejmuje również wsparciem rodziny z dziećmi poprzez takie formy pomocy, jak np. zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, których odbiorcami były sumie 264 rodziny (o 96 rodzin mniej niż w roku poprzednim), a łączna kwota przeznaczona na tę formę pomocy wyniosła 1 485 911,86 zł (w porównaniu do roku poprzedniego wartość środków zmalała o 394 609,45 zł), a także

świadczenia opiekuńcze w postaci: świadczeń pielęgnacyjnych, zasiłków pielęgnacyjnych i specjalnych zasiłków opiekuńczych. Ponadto Gmina opłacała pobyt w Domu Pomocy Społecznej 25 osobom²⁹.

Oprócz działań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, Ośrodek aktywnie angażował się w różne programy (np. rządowe), aby lepiej zaspokajać potrzeby mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański. Przykładem takich działań jest realizacja tegorocznej edycji programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”, w ramach którego 82 mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański otrzymało potrzebną pomoc i wsparcie. Całkowity koszt realizacji programu wyniósł 897 132,90 zł³⁰.

Poniżej prezentujemy dane na temat korzystania z pomocy społecznej w szerszym kontekście, tj. w ujęciu porównawczym.

Tabela 16. Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców³¹

jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	463	416	373	344	338
POMORSKIE	481	431	386	360	361
Powiat gdański	356	304	278	246	244
Gmina Pruszcz Gdański	302	234	226	204	195
Gmina Cedry Wielkie	446	413	409	364	428
Gmina Pszczółki	272	242	217	188	187
Gmina Suchy Dąb	458	411	332	360	353
Gmina Trąbki Wielkie	640	580	521	441	427

Dane zamieszczone w powyższej tabeli obejmują zasięg korzystania z pomocy społecznej, a więc udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji. Wyraźnie widać, że przedmiotowy wskaźnik dla Gminy Pruszcz Gdański w roku 2023 wyniósł 195, zatem był znacznie niższy od danych ogólnokrajowych, wojewódzkich, powiatowych i większości gmin zawartych w zestawieniu (minimalnie niższy wskaźnik odnotowano jedynie w Gminie

²⁹ „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim, Ciepłowo, 2024, str. 39-45

³⁰ Tamże, str. 11

³¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pszczółki). Zestawiając dane za lata 2019-2023, można dostrzec wyraźny trend spadkowy, który jest widoczny we wszystkich porównywanych jednostkach terytorialnych.

Tabela 17. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej³²

jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	825 006	762 536	704 117	656 746	639 737
POMORSKIE	50 228	46 708	43 495	40 349	40 203
Powiat gdański	1 887	1 747	1 652	1 536	1 537
Gmina Pruszcz Gdański	401	373	371	354	369
Gmina Cedry Wielkie	150	142	138	133	141
Gmina Pszczółki	122	119	112	112	115
Gmina Suchy Dąb	87	74	68	69	66
Gmina Trąbki Wielkie	285	269	252	220	198

Dane prezentowane w powyższej tabeli zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały z pomocy społecznej. Gospodarstwo domowe korzystające z pomocy społecznej to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w artykule 7. ww. ustawy, a w przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest kryterium dochodowe. W roku 2023 w Gminie Pruszcz Gdański z różnego rodzaju wsparcia, świadczonego przez pomoc społeczną, skorzystało 369 gospodarstw domowych. Liczba ta jest podobna, jak w latach poprzednich. Na poziomie powiatowym, wojewódzkim, ogólnopolskim oraz w porównywanych JST liczba gospodarstw korzystających z pomocy zmniejsza się w okresie ostatnich kilku lat.

Kapitał społeczny i aktywność mieszkańców:

Jednym z wyznaczników aktywności społecznej jest liczba organizacji pozarządowych. W zestawieniu zamieszczonym na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Gminy Pruszcz Gdański znajduje się zaledwie 5 organizacji społecznych (w tym 2 fundacje i 3 stowarzyszenia)³³. Według danych GUS liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu

³² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

³³ Źródło: <https://www.pruszczgdanski.pl/asp/baza-ngo-786..1> data dostępu: 15.09.2024 r.

na 10 tys. mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański wynosi 25 i jest niższa od wartości dla kraju, regionu, powiatu oraz porównywanych JST, ujętych w powyższym zestawieniu.

Tabela 18. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców³⁴

Jednostka administracyjna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	38	40	41	43	46
POMORSKIE	37	38	39	41	43
Powiat gdański	29	28	29	30	32
Gmina Pruszcz Gdański	25	23	24	24	25
Gmina Cedry Wielkie	30	34	34	35	32
Gmina Pszczółki	21	24	24	26	26
Gmina Suchy Dąb	38	38	38	38	40
Gmina Trąbki Wielkie	25	25	28	31	33

Lokalny samorząd inicjuje działania wspierające organizacje pozarządowe w oparciu o przyjmowany corocznie „Program współpracy Gminy Pruszcz Gdański z Organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. Należy nadmienić, że przedmiotowy dokument jest poddawany konsultacjom społecznym przed przyjęciem przez Radę Gminy. W 2024 roku zaplanowano przeznaczyć na działania wspierające organizacje pozarządowe co najmniej 458 000 zł. Program współpracy z organizacjami „trzeciego sektora” na 2024 rok obejmuje zadania publiczne, do których należą:

1. upowszechnianie i wspierania kultury fizycznej,
2. upowszechnianie działalności kulturalnej,
3. polityka prozdrowotna:
 - a) ochrona i promocja zdrowia,
 - b) terapia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
4. wspieranie edukacji, oświaty i wychowania,
5. przeciwdziałanie patologiom społecznym³⁵.

³⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

³⁵ „Program współpracy na rok 2024 Gminy Pruszcz Gdański z Organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, 2023, str. 3-4

W 2023 roku Samorząd Gminy Pruszcz Gdański w formie wspierania i powierzenia zadań publicznych dofinansował (w trybie konkursowym, pozakonkursowym i w formie małych grantów) projekty/zadania na łączną kwotę 425 000 zł. Największą kwotę przeznaczono na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej pn. „Świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia – autyzmu” (337 350,00 zł), w tym zajęcia terapeutyczno-edukacyjne (310 350,00 zł) oraz koszty obsługi programu (27 000,00 zł). Ważną pozycję w budżecie stanowią również zadania z obszaru ochrony zwierząt – humanitarnego odławiania, transportu i zapewnienia bezdomnym zwierzętom z terenu Gminy miejsca w schronisku dla zwierząt, na które wydatkowano kwotę 76 800 zł.

Kolejnym istotnym wskaźnikiem, na podstawie którego można zdiagnozować poziom kapitału społecznego oraz partycypacji społecznej jest frekwencja wyborcza.

Tabela 19. Frekwencja wyborcza (%)³⁶

jednostka terytorialna	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2018) – I tura	Wybory parlamentarne - sejm (2019)	Wybory Prezydenta (2020) – II tura	Wybory parlamentarne - sejm (2023)	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2024) – I tura
POLSKA	54,90	61,74	68,18	74,38	51,99
POMORSKIE	55,80	63,46	70,04	75,29	51,45
Powiat gdański	54,55	64,13	69,38	77,61	52,01
Gmina Pruszcz Gdański	55,93	68,14	72,60	80,90	50,94
Gmina Cedry Wielkie	44,11	53,05	62,04	69,34	52,07
Gmina Pszczółki	54,50	59,51	65,60	75,24	52,74
Gmina Suchy Dąb	55,29	50,84	59,61	67,21	53,67
Gmina Trąbki Wielkie	47,01	53,02	58,33	69,04	50,20

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej mieszkańcy Gminy Pruszcz Gdański wyróżniają się stosunkowo wysoką aktywnością wyborczą. Na szczególną uwagę zasługuje wysoka frekwencja w wyborach parlamentarnych w latach 2019 i 2023 oraz w wyborach prezydenckich (2020), która przewyższa średnie wyniki zarówno na poziomie krajowym, regionalnym, powiatowym, jak i w okolicznych gminach uwzględnionych w zestawieniu. Z

³⁶ Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, <https://pkw.gov.pl/>, data dostępu: 18.09.2024 r.

kolei poziom uczestnictwa w wyborach samorządowych (w 2018 i 2024 r.) był zbliżony do danych dla powiatu gdańskiego, województwa pomorskiego i kraju.

3.2. Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia

Na rzecz mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański prowadzi działalność kilka podmiotów świadczących usługi społeczne, w zdecydowanej większości niekomercyjnych. W tym kontekście można wymienić m.in. następujące organizacje:

- Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym w Gdańsku, które świadczy specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (świadczone w miejscu zamieszkania odbiorcy), dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia – autyzmu, na podstawie umowy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim. W roku 2023 tą formą pomocy objętych zostało 21 osób, a Gmina na realizację tego zadania wydatkowała kwotę 334 246,95 zł.
- Fundacja Oparcia Społecznego Aleksandry FOSA z Gdańska (prowadząca placówkę wsparcia dziennego w Rusocinie), która w ramach porozumienia z GOPS świadczy pomoc i wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży z terenu Gminy.
- Kościół Starokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej, który zajmuje się dystrybucją artykułów żywnościowych oraz wydawaniem ich osobom potrzebującym. W partnerstwie z tym podmiotem GOPS realizuje Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym Podprogram 2021 Plus. W roku 2023 ramach ww. programu pomocą żywnościową zostało objętych 331 osób.
- Polski Związek Głuchych Oddział Mazowiecki, który świadczy usługę tłumacza migowego on-line na podstawie umowy z GOPS, aby ułatwić osobom mającym problemy ze słuchem kontakt z pracownikami Ośrodka.
- Gmina Pruszcz Gdański zawiera porozumienia dotyczące organizowania opieki specjalistycznej i rehabilitacyjnej dla mieszkańców Gminy z zaburzeniami psychicznymi, którzy są uczestnikami zajęć w Środowiskowych Domach

Samopomocy (działających poza terenem Gminy). Wspomniane placówki są prowadzone przez Fundację „Życie Godnie” (ŚDS w Kolniku, gdzie w 2023 roku z ww. usługi skorzystało 6 osób), PSONI Koło w Pruszczu Gdańskim (ŚDS w Pruszczu Gdańskim, 13 osób) oraz Centrum Caritas im. św. Matki Teresy z Kalkuty (ŚDS w Krzywym Kole, 4 osoby).

- Stowarzyszenie na Rzecz Bezdomnych „Dom Ryta”, które prowadzi schronisko z usługami opiekuńczymi, całodobową czasową pomoc oraz wsparcie dla osób w kryzysie bezdomności, program wyjścia z bezdomności, ponadto wsparciem obejmuje również seniorów oraz osoby z niepełnosprawnościami.
- Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Gdańskie, które prowadzi Centrum Integracji Społecznej w Pruszczu Gdańskim w partnerstwie z Powiatem Gdańskim.
- Ponadto GOPS w Pruszczu Gdańskim współpracuje również z takimi organizacjami, jak: Polski Czerwony Krzyż, Stowarzyszenie na Rzecz Bezdomnych AGAPE, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Przewlekłe Chorym i Bezdomnym „WIGOR” oraz Związek Stowarzyszeń Pomorskiego Banku Żywności w Gdańsku³⁷.
- W roku 2023 w ramach otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych zadania publiczne w Gminie Pruszcz Gdański realizowały również: Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Zwierząt OTOZ „Animals” z siedzibą w Bojanie (odławianie i transport bezdomnych zwierząt wraz z zapewnieniem miejsca w schronisku), Fundacja Chillout Classic (działalność kulturalna), Fundacja Piotra Augustyniaka „Pępek Świata” (zadania z obszaru ochrony i promocji zdrowia).
- Gmina Pruszcz Gdański jest członkiem i opłaca składki z tytułu przynależności do 6 organizacji o zasięgu ponadgminnym. Są to: Związek Gmin Pomorskich, Lokalna Grupa Działania Trzy Krajobrazy, Lokalna Organizacja Turystyczna Powiatu Gdańskiego, Stowarzyszenie Lokalnej Grupy Rybackiej „Rybacka Brać Mierzei”,

³⁷ Źródło: „Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim z siedzibą w Ciepłowie za 2023 rok”, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim, Ciepłowo, 2024, str. 6-17

Stowarzyszenie Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot oraz Stowarzyszenie „Żuławy”³⁸.

Powyższe zestawienie nie jest pełne, jednak zawiera najbardziej rozpoznawalnych realizatorów usług społecznych w Gminie Pruszcz Gdański. Warto zaznaczyć, że większość ww. podmiotów ma swoją siedzibę poza terenem Gminy (co wynika m.in. z jej położenia w aglomeracji trójmiejskiej, zatem istnieje możliwość korzystania z zasobów organizacji z Trójmiasta), a część z nich to duże, rozpoznawalne organizacje o zasięgu ogólnopolskim. Wymienione wyżej organizacje mają doświadczenie, zasoby ludzkie i materialne, a także potencjał rozwoju, jednak - co niezmiennie istotne - tego rodzaju konstatacja dotyczy jedynie wąskiej grupy podmiotów (na tle całego sektora). Nie zmienia to faktu, że – ogólnie rzecz biorąc - lokalny rynek usług społecznych znajduje się w relatywnie wczesnym stadium rozwoju, choć w Gminie funkcjonują również podmioty o wysokim stopniu zaawansowania i profesjonalizacji. Część potencjalnych usługodawców (np. organizacje pozarządowe) realizuje cenne przedsięwzięcia dla miejscowej społeczności, jednak w dużym stopniu nie są oni przygotowani (np. pod względem organizacyjnym i świadomościowym) do profesjonalnego funkcjonowania w modelu usług społecznych (w tym w kontekście procesu deinstytucjonalizacji). Tworzenie rynku usług społecznych w Gminie Pruszcz Gdański to również szeroko rozumiana aktywizacja społeczna, zapewnienie wysokiej jakości życia i możliwości zaspokojenia potrzeb społecznych, jak również nowe miejsca pracy w sektorze usługowym.

Część uczestników badania jakościowego (w tym przedstawiciele realizatorów usług społecznych) podziela przekonanie, że pożądane jest utworzenie systemu wsparcia usługodawców przez Gminę. Chodzi tu m.in. o udzielenie pomocy w sprawach proceduralno-administracyjnych, ale również merytorycznych (w tym związanych z zapewnieniem wysokiej jakości usług). Postrzeganą rolą Gminy jest tworzenie profesjonalnego rynku usług społecznych, zatem konieczne jest zainwestowanie i „wychowywanie” usługodawców, zwłaszcza tych, którzy aktualnie nie są gotowi do

³⁸ Źródło: „Sprawozdanie z realizacji w 2023 roku Programu współpracy Gminy Pruszcz Gdański z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, Urząd Gminy Pruszcz Gdański, Juszkowo, 2024

funkcjonowania w paradygmacie usług społecznych. Konieczne jest również podjęcie działań informacyjnych i edukacyjnych, ponieważ powstawanie rynku usług społecznych sprzyjać będzie ekonomizacji i profesjonalizacji lokalnego sektora usługodawców. Tworzenie rynku usługodawców to również inwestowanie w lokalnych liderów, stymulowanie powstawania nowych organizacji społecznych, promowanie wolontariatu oraz usług sąsiedzkich. Realizatorzy usług społecznych nie mają pogłębionej wiedzy na temat idei deinstytucjonalizacji, jednak z zainteresowaniem obserwują ten proces i deklarują poszukiwanie informacji na ten temat. Jednocześnie oczekują wdrażania rozwiązań, które umożliwią nie tylko skuteczną koordynację i sieciowanie, ale również korzystanie z zasobów lokalnych wykonawców. W ich ocenie Gmina powinna działać na rzecz utworzenia lokalnego systemu usług społecznych poprzez mechanizmy odpowiedzialnych społecznie zamówień publicznych, np. klauzule społeczne lub inne preferencje dla podmiotów realizujących misję społeczną, o dłuższym stażu działalności w środowisku lokalnym. Część badanych usługodawców deklaruje posiadanie wystarczających możliwości, aby zapewnić wysoką jakość usług, bazując na lokalnym zakorzenieniu oraz wykorzystaniu zasobów i potencjałów środowiskowych. Pożądaną cechą systemu organizacji usług społecznych w Gminie Pruszcz Gdański jest jego transparentność, a więc zapewnienie czytelnych, powszechnie akceptowanych reguł i procedur.

W opinii większości rozmówców (z różnych grup) wątek dotyczący współpracy na poziomie lokalnym wywoływał ambiwalentne refleksje. Instytucje często skupione są na realizacji własnych zadań i partnerskie działania spoza obszaru własnych kompetencji traktują jako mało istotne, najczęściej ograniczając się np. do użyczenia zasobów materialnych, sal, infrastruktury, czy incydentalnej organizacji spotkań. Warto podkreślić, że istnieje potencjał wspólnego działania, natomiast brak jest rozwiązań prawnych, które sprzyjałyby np. wzmocnieniu partnerskiej współpracy. Wskazywano, że brakuje rozwiązań instytucjonalnych, ugruntowanych wzorców działania w dłuższej perspektywie czasowej, a także pewnej kultury współpracy. Zdaniem naszych rozmówców, dobra współpraca międzyinstytucjonalna oznacza również sprawną komunikację, w tym dostęp do informacji istotnych z punktu widzenia rynku usług społecznych.

3.3. Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne

W Gminie Pruszcz Gdański funkcjonują również komercyjne podmioty świadczące usługi społeczne. W tym kontekście można wymienić Rodzinny Dom Pomocy Złoty Wiek i Rodzinny Dom Pomocy Złoty Wiek II w Juszkuwie, które świadczą całodobowe usługi opiekuńcze i bytowe na podstawie umowy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim. W 2023 roku tą formą pomocy objęte zostały 23 osoby, a koszt realizacji tego zadania wyniósł 578 547,77 zł³⁹.

Jak już wspomnieliśmy, usługi społeczne w Gminie Pruszcz Gdański świadczone są przede wszystkim przez podmioty niekomercyjne (przede wszystkim – organizacje „trzeciego sektora”). Usługi podmiotów komercyjnych są cennym uzupełnieniem lokalnej oferty, jednak warto zaznaczyć, że są one odpłatne, zatem korzystają z nich jedynie wybrane grupy mieszkańców.

4. Diagnozy potrzeb w kontekście procesu deinstytucjonalizacji

4.1. Diagnoza potrzeb mieszkańców Gminy

W niniejszym rozdziale zamieszczamy najważniejsze informacje obejmujące potrzeby (różnych grup) mieszkańców w kontekście deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Pruszcz Gdański. Tego rodzaju potrzeby powinny być realizowane w szerszym kontekście, obejmującym m.in. sytuację życiową (w tym rodzinną), fazę życia, relacje z innymi, stan zdrowia i stopień samodzielności, hierarchię podzielanych wartości czy indywidualne preferencje i oczekiwania.

³⁹ Źródło: „Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim z siedzibą w Ciepłowie za 2023 rok”, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim, Ciepłowo, 2024, str. 7

Wykres 20. Wartości i sfery życia ważne w życiu respondentów (dane w %, maks. 5 odpowiedzi)

W rankingu najważniejszych wartości czy sfer życia na dwóch pierwszych miejscach wymieniano zdrowie i rodzinę. Powyższe wskazania są typowe - podobne rezultaty uzyskiwane są w badaniach ogólnopolskich, a także lokalnych. W kontekście budowania systemu usług społecznych i procesu ich deinstytucjonalizacji można wyodrębnić 2 rodzaje zmiennych, związanych z:

- potrzebą wolności i niezależności: możliwość decydowania o sobie - 19 proc., niezależność, samodzielność w codziennym życiu - 13 proc.,
- potrzebą stabilizacji i poczucia bezpieczeństwa: stabilność, poczucie bezpieczeństwa - 39 proc., porządek, zorganizowane życie - 9 proc.

Warto zaznaczyć, że uznawanie powyższych wartości czy sfer życia za ważne jest uzależnione od indywidualnych uwarunkowań. Oznacza to, że proces deinstytucjonalizacji musi uwzględniać różne preferencje, aby zapewnić różnym grupom odbiorców dopasowany, „szyty na miarę” pakiet usług społecznych. Na uwagę zasługuje wysoka pozycja wartości związanych z potrzebą stabilizacji i poczuciem bezpieczeństwa – są one szczególnie ważne dla kobiet (50 proc.), a także dla osób podejmujących przynajmniej jedną formę aktywności społecznej (43 proc.). Możliwość decydowania o sobie jest ważną wartością przede wszystkim dla osób niezadowolonych z relacji sąsiedzkich (55 proc.), a także dla badanych o niskim poziomie zaufania do innych (29 proc.). Kontakt z ludźmi i dobre relacje z innymi są szczególnie istotne dla osób zadowolonych z relacji sąsiedzkich (31 proc.) oraz respondentów z wykształceniem wyższym (33 proc.).

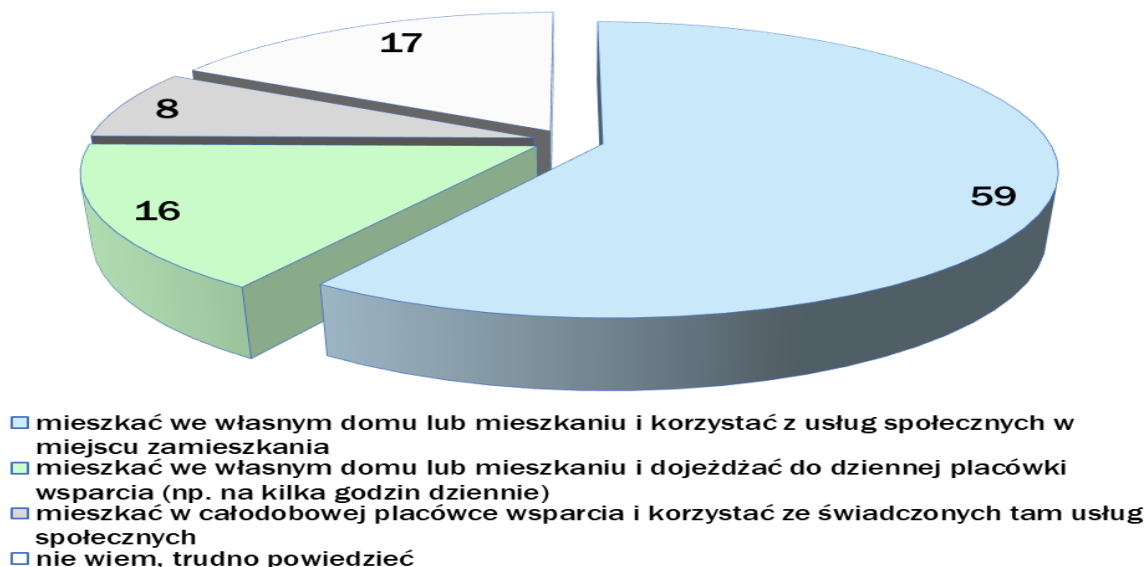
Tabela 21. Akceptacja stwierdzeń dotyczących różnych aspektów procesu deinstytucjonalizacji
(dane w %)

	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, chciał(a)bym jak najdłużej decydować o sobie w ważnych sprawach	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, chciałbym korzystać z profesjonalnych usług świadczonych w mieście/zmieszkanym	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, chciał(a)bym jak najdłużej przebywać we własnym domu	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, mogę liczyć na wsparcie rodziny	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, mogę liczyć na wsparcie znajomych i przyjaciół	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, mogę liczyć na wsparcie sąsiadów	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, chciał(a)bym mieszkać w całodobowej placówce opiekuńczej
zdecydowanie się nie zgadzam (1)	9	7	8	8	11	15	23
raczej się nie zgadzam (2)	1	2	3	5	7	16	17
częściowo się zgadzam, częściowo się nie zgadzam (3)	5	8	7	10	17	18	15
raczej się zgadzam (4)	14	18	15	25	23	18	8
zdecydowanie się zgadzam (5)	61	53	56	40	23	10	11
nie wiem, trudno powiedzieć	10	12	11	12	19	23	26
ZGADZAM SIĘ (4+5)	75	71	71	65	46	28	19

NIE ZGADZAM SIĘ (1+2)	10	9	11	13	18	31	40
średnia w skali 1-5	4,29	4,23	4,23	3,96	3,51	2,92	2,56

Ankietowanym zaprezentowano zestaw stwierdzeń, zawierających różne przekonania, ważne z punktu widzenia identyfikacji potrzeb odbiorców, istotnych w kontekście procesu deinstytucjonalizacji. Nie jest zaskoczeniem, że zdecydowana większość badanych chciałaby jak najdłużej zachować niezależność oraz wysoki stopień samodzielności, nawet gdyby potrzebowali pomocy innych w zaspokajaniu potrzeb życiowych. $\frac{3}{4}$ uczestników pomiaru chciałaby móc samodzielnie decydować o sobie w przypadku zmniejszenia stopnia ich samodzielności, natomiast 7 na 10 badanych preferuje w takiej sytuacji pozostanie we własnym domu i możliwość skorzystania z pakietu (dopasowanych do potrzeb) usług społecznych. 1 na 5 respondentów wybiera natomiast możliwość zamieszkania w całodobowej placówce opiekuńczej (np. w domu pomocy społecznej). Ankietowani w największym stopniu podzielają przekonanie, że w przypadku konieczności skorzystania z pomocy innych mogliby liczyć na pomoc członków swojej rodziny, rzadziej wskazywano w tym kontekście przyjaciół i znajomych, zaś w najmniejszym stopniu – sąsiadów.

Wykres 22. Niektóre osoby korzystające z usług społecznych muszą polegać na pomocy innych, na przykład ze względu na wiek lub stan zdrowia. Jeśli był(a)by Pan(i) w takiej sytuacji i mogła samodzielnie podjąć decyzję, to czy chciał(a)by Pan(i)... (dane w %)

Prawie 6 na 10 uczestników pomiaru chciałoby mieszkać we własnym domu i korzystać ze środowiskowych usług społecznych. Najczęściej są to osoby o niskim poczuciu zaufania w relacjach z innymi (71 proc.), respondenci, którzy chcieliby korzystać wyłącznie z bezpłatnych usług społecznych (71 proc.), jak również osoby zamieszkujące w wyżynnej części Gminy (63 proc.) w porównaniu z niziną (50 proc.). Zamieszkiwanie we własnym domu i korzystanie z oferty placówek wsparcia dziennego częściej niż inni wybierają natomiast osoby gotowe zapłacić kwotę do 100 zł za godzinę korzystania z wybranej usługi społecznej (35 proc.), respondenci w wieku 20-29 lat (38 proc.), a także ankietowani z wykształceniem wyższym (21 proc.). W przypadku chęci skorzystania z całodobowych placówek wsparcia nie odnotowano istotnych statystycznie różnic między zmiennymi (na poziomie 95 proc.).

Wykres 23. Jeśli musiał(a)by Pan(i) polegać na pomocy innych osób (np. ze względu na wiek, stan zdrowia), to w jakich sprawach chciał(a)by Pan(i) zachować samodzielność, możliwość decydowania o sobie? (w %)

Na pierwszych miejscach w hierarchii potrzeb w obszarze utrzymywania niezależności znajdują się kwestie związane z możliwością dysponowania własnym

majątkiem i finansami, utrzymywaniem relacji z innymi, wykonywaniem czynności życia codziennego (np. higiena, ubieranie się, spożywanie posiłków), jak również zagospodarowaniem czasu wolnego. W tym kontekście najmniej istotne jest - zdaniem badanych - załatwianie spraw urzędowych oraz sfera aktywności zawodowej.

Co istotne, powyższe rezultaty są uzależnione od indywidualnych preferencji, a także sytuacji życiowej lub stanu zdrowia (wieku, stopnia samodzielności). Chęć zachowania samodzielności w gospodarowaniu pieniędzmi najczęściej wskazują osoby o niskim poczuciu własnej sprawczości (58 proc.), respondenci preferujący korzystanie z usług społecznych w miejscu zamieszkania (58 proc.) oraz ankietowani z wykształceniem wyższym (56 proc.). Potrzebę utrzymywania relacji z innymi najczęściej wskazują osoby o wysokim poczuciu wpływu na bieg spraw lokalnych (54 proc.), respondenci, którzy deklarują możliwość zapłacenia kwoty do 50 zł za godzinę korzystania z wybranej usługi społecznej (55 proc.), ankietowani preferujący zamieszkanie w całodobowych placówkach wsparcia (67 proc.), trzydziestolatkowie (57 proc.), a także osoby podejmujące przynajmniej jedną formę aktywności społecznej (51 proc.). Potrzebę samodzielności w sferze czynności życia codziennego (np. higiena, ubieranie się, spożywanie posiłków) najczęściej formułują osoby skłonne zapłacić kwotę do 100 zł za godzinę korzystania z wybranej usługi społecznej (64 proc.), osoby z wykształceniem wyższym (48 proc.), jak również badani pozytywnie oceniający kondycję ekonomiczną swoich gospodarstw domowych (48 proc.). Utrzymanie niezależności w sferze zagospodarowania czasu wolnego jest szczególnie ważne dla osób o wysokim poczuciu zaufania do innych (56 proc.) oraz ankietowanych preferujących korzystanie ze środowiskowych usług społecznych w miejscu zamieszkania (48 proc.).

4.2. Diagnoza potrzeb wybranych grup docelowych

Niniejszy rozdział zawiera najważniejsze informacje dotyczące potrzeb wybranych grup docelowych, tj. odbiorców usług społecznych w kontekście procesu deinstytucjonalizacji. Co istotne, poniższe dane zostały pozyskane z różnych źródeł, choć w większości są one rezultatem badania jakościowego (warsztatów *Service Design* z przedstawicielami kluczowych grup odbiorców, objętych „Planem”).

Seniorzy:

Tabela 24. Ocena lokalnej oferty i potrzeby społeczne seniorów

Silne strony - szanse	Słabe strony - zagrożenia	Potrzeby - wyzwania
Istnieje Gminna Rada Seniorów	Osoby starsze często traktowane nieodpowiednio (np. jak „dzieci” lub „przeszkody”)	Poszerzenie oferty usług społecznych
Życzliwość administracji samorządowej	Brak dobrego rozpoznania potrzeb. Przykładem kwestia posiłków, opieka wytchnieniowa)	Zwiększenie dostępności usług społecznych (ilość, informacja)
Rozbudowane życie kulturalne w gminie (dobrze działające ośrodki kultury, biblioteka)	Brak komplementarności usług i wsparcia (np. psychiatria geriatryczna uzupełniana samopomocą sąsiedzką zapewniającą więzi społeczne, przeciwdziałającej samotności)	Zbudowanie systemu koordynującego usługi dla osób starszych
Dobrze działająca opieka nad dziećmi (np. świetlice)	Szerszy i powszechniejszy dostęp do transportu bezpłatnego lub w przystępnych cenach	Zbudowanie oferty „Sport dla osób starszych”
Duże zasoby gminy (z uwagi na jej wielkość ale i wysoki budżet)	Potrzeba stworzenia dziennej opieki nad seniorami - dzienne domy pomocy zapewniające szerokie i różnorodne usługi	Wsparcie grup nieformalnych i organizacji pozarządowych zajmujących się osobami starszymi lub tworzonymi przez osoby starsze
	Stereotypowe widzenie osób starszych	Jak dotrzeć do osób nieaktywnych - potrzeba strategii długofalowej „pracy u podstaw”
	Brak tożsamości lokalnej (brak rdzennych mieszkańców)	Umożliwienie korzystania z basenu osobom starszym
	W wielu miejscach trudności transportowe	Zwiększyć znaczenie Gminnej Rady Seniorów
	Wykluczenie cyfrowe seniorów	Potrzeba integracji poszczególnych wsi (pozytywny przykład inicjatywy „Trójwieś”)

Silne strony - szanse	Słabe strony - zagrożenia	Potrzeby - wyzwania
	Pogłębiająca się samotność i społeczna izolacja osób starszych	Nie budować systemu scentralizowanego, ale rozproszony, docierający do każdej wsi (unikniemy problemu z dojazdem)
		Zawrzeć porozumienie o współpracy z Miastem Pruszcz Gdański w zakresie usług społecznych (w tym dla osób starszych)
		Wykorzystać sołtysów do animowania działań i usług dla osób starszych
		Tworzyć miejsca wspólne dla poszczególnych społeczności (wiejskich, osiedlowych)

Osoby z niepełnosprawnościami:

Tabela 25. Ocena lokalnej oferty i potrzeby społeczne osób z niepełnosprawnościami

Silne strony - szanse	Słabe strony - zagrożenia	Potrzeby - wyzwania
Jest znaczące grono specjalistów	Brak mieszkań wspomaganych	Większa dostępność sprzętu rehabilitacyjnego
Kilku liderów środowiskowych	Brak zintegrowanych usług	Większa współpraca (synergia) działań CUS i organizacji pozarządowych
Zaczyna się dostrzegać potrzebę zmiany sytuacji	Brak dostrzeżenia odmiennych potrzeb w poszczególnych kategoriach wiekowych, a także w różnych rodzajach niepełnosprawności	Dostępność mieszkań wspomaganych
	Nie ma kompleksowej informacji i wsparcia	Stworzenie różnych ścieżek usług społecznych dla dzieci: funkcjonujących dobrze, średnio lub z dużymi trudnościami
	Są pojedyncze, rozproszone usługi	Zapewnienie ciągłości wsparcia pomiędzy okresem

		dziecięcym (szkołą/edukacja) a dorosłym (praca, mieszkanie)
	Brak podstawowej infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami (ŚDS, WTZ, ZAZ), choć tego rodzaju usługi są świadczone na podstawie porozumień z innymi gminami	Stworzenie systemu wsparcia rodziców (zwłaszcza kobiet-matek)
	Zbyt mało organizacji pozarządowych wspierających osoby z (różnymi) niepełnosprawnościami	Stworzenie wizji i realnej możliwości życia osoby z niepełnosprawnością w swoim środowisku (w Gminie Pruszcz Gdański) także po śmierci rodziców, opiekunów)
	Zbyt mało usług rehabilitacyjnych	Stworzenie świetlicy dla OzN (po 25. roku życia)
	Zbyt mała dostępność opieki wychowawczej	Stworzenie ŚDS, ZAZ i WTZ
	Niewystarczające wsparcie rodzin osób z niepełnosprawnościami (mimo funkcjonowania różnych usług w tym obszarze)	Stworzenie całościowego systemu wsparcia z wykorzystaniem istniejących narzędzi instytucjonalnych (ŚDS, WTZ, ZAZ), usług społecznych realizowanych przez CUS (opieka wychowawcza, asystent, rehabilitacja) oraz działań wspierających organizowanych przez NGO
		Kompleksowa diagnoza i program działań w perspektywie 10 lat
		Stworzenie punktu informacyjnego o usługach i pomocy dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin (szeroko rozumiane społeczne: zdrowotne/medyczne,

		kulturalne, edukacyjne, sportowe, turystyczne, mieszkaniowe...)
		Zapewnienie większej ilości i dostępności usług rehabilitacyjnych
		Więcej udogodnień (ławeczki, uniwersalne projektowanie, czasowe parkowanie)
		Wsparcie matek dzieci z niepełnosprawnościami w powrocie na rynek pracy
		Stworzenie stanowiska gminnego pełnomocnika ds. osób z niepełnosprawnościami, współpracującego bezpośrednio z wójtem

Rodziny z dziećmi:

Tabela 26. Ocena lokalnej oferty i potrzeby społeczne rodzin z dziećmi

Silne strony - szanse	Słabe strony - zagrożenia	Potrzeby - wyzwania
Zamożna gmina	Słaba oferta kulturalna	Jak odtworzyć kulturę wspólnotową
Zaczyna się zauważać potrzeby społeczne, a nie tylko infrastrukturalne	Rehabilitacja i profilaktyka zdrowotna (nie wszystkie potrzeby w tych obszarach są zaspokojone)	Izolacja społeczna (często na własne życzenie)
Sieć szkół	Niski poziom usług wsparcia psychologicznego w szkole	Karta mieszkańca umożliwiającą korzystanie z usług społecznych na terenie gminy, ale być może też miasta i aglomeracji trójmiejskiej (podpisane porozumienia z Gminą Pruszcz Gdański)
Możliwość skorzystania z oferty trójmiasta	Brak miejsc międzypokoleniowych	Potrzeba koordynacji oferty

	Lekarze specjaliści dostępni tylko w Gdańsku (konieczność dojazdów)	Potrzeba informacji o ofercie
	Ważniejsze urzędy (instytucje rynku pracy, sądy) znajdują się w Gdańsku	Potrzeba wyjścia do mieszkańców (np. poprzez świetlice)
	Mało organizacji pozarządowych - niewykorzystany potencjał mieszkańców	Konieczność debaty o potrzebach rodzin
	Brak całodobowego pogotowia ratunkowego (korzystanie z gdańskiego)	
	Edukacja pozaszkolna ograniczona do małych prywatnych firm językowych	
	Komunikacja niewystarczająca zwłaszcza dla osób starszych	
	Profilaktyka słabo dostępna (długie oczekiwania na wizytę u psychologa, psychiatry)	
	Rozproszenie oferty	
	Niewykorzystany potencjał świetlic wiejskich	
	Brak miejsc i wydarzeń społecznych, zwłaszcza międzypokoleniowych	

Młodzież:

Tabela 27. Ocena lokalnej oferty i potrzeby społeczne młodzieży

Silne strony - szanse	Słabe strony - zagrożenia	Potrzeby - wyzwania
Gmina się zmienia, rozwija się	Infrastruktura publiczna nie nadąża za rozwojem gminy (zwiększeniem ilości mieszkańców)	Szkoła powinna mieć ofertę zajęć dodatkowych, sportowych, darmowy basen, organizować wycieczki (w tym zagraniczne),

		spotkania/zloty podczas weekendów
Możliwość korzystania z infrastruktury i oferty aglomeracji gdańskiej	Pojawia się zbyt duży ruch drogowy, „jak w Gdańsku, a miało być, jak na wsi” (przejawem są np. duże korki).	Więcej miejsc dla młodzieży (samodzielnie przez nią programowanych i zarządzanych)
Mili i przyjaźni ludzie - brak większych społecznych antagonizmów	Podział na dwie struktury administracyjne (miejska i wiejska) utrudnia koordynację usług, dla mieszkańca nie ma znaczenia, kto jest organizatorem (Gmina czy Miasto), ważna jest dostępność i jakość oferty	Rada Młodzieży
Przyjazna i życzliwa administracja	Utrudnieniem w wielu przedsięwzięciach jest duże terytorium - rozproszenie poszczególnych miejscowości i osiedli	Więcej wydarzeń interdyscyplinarnych
Dużo osób przyjezdnych (energicznych i poszukujących swojego miejsca do życia)	Daje się zauważyć dysproporcje rozwojowe pomiędzy różnymi częściami gminy (np. Borkowo oraz Straszyn), przejawiające się między innymi w zróżnicowanej dostępności komunikacyjnej	Nadanie większego znaczenia działaniom na rzecz klimatu
Zamożna gmina	Za dużo hulajnóg	Bezpłatna oferta aktywności pozaszkolnych
Ciekawy subregion (jest wiele atrakcji i możliwości do spędzenia czasu)	Nie ma informacji o pozaszkolnej ofercie edukacyjnej	Promocja Gminy w Trójmieście i w Polsce
Gmina łączy zalety miasta i wsi	Oferta pozaszkolna wysoko płatna, a więc z ograniczoną dostępnością	
Gmina rozwija się bardziej dynamicznie niż sąsiednie JST, np. Tczew	Aby skorzystać z rozrywki, trzeba mieć pieniądze	
Duży wybór szkół (wliczając ofertę Gdańska) - dość wysoki poziom nauczania		

Dobre położenie (morze, oś Tczew-Gdańsk, dostęp do rynku pracy w Trójmieście)		
Udogodnienia dla młodzieży np. skate park, siłownie		
Koncerty w Faktorii (zaleta interdyscyplinarność wydarzeń)		
Wszystko jest blisko, kameralność (w przeciwieństwie do dużego miasta)		

Osoby w kryzysie bezdomności i z uzależnieniami:

Tabela 28. Ocena lokalnej oferty i potrzeby społeczne osób w kryzysie bezdomności

Silne strony - szanse	Słabe strony - zagrożenia	Potrzeby - wyzwania
Gmina rozbudowuje się, rozwija	Usługi ochrony zdrowia, brak dostępności, zbyt wysokie koszty leczenia, brak lekarzy specjalistów, konieczność dojazdów do Gdańska	Dach nad głową, infrastruktura
Wygląd, estetyka, walory przyrodniczo-krajobrazowe	Brak pubów, kawiarni, miejsc spotkań (wiele z nich zostało zlikwidowanych)	Zapewnienie bytu ekonomicznego, środków utrzymania
Inwestycje drogowe	Transport i komunikacja: niedogodne połączenia komunikacyjne między niektórymi miejscowościami („niektóre połączenia są przez Gdańsk...”, „z Wiślinki jest trudny dojazd...”), częstość kursowania	Aktywizacja na rynku pracy
Szkoły, placówki edukacyjne		Zagospodarowanie czasu wolnego (w schronisku i poza nim)
Sklepy, placówki handlowe		Pomoc psychologiczna
		Pomoc w załatwianiu ważnych spraw formalnych, „pracownica socjalna załatwia papiery, leki, dofinansowania, ubrania...”

4.3. Diagnoza potrzeb instytucji i organizacji społecznych

W niniejszym rozdziale przedstawiamy najważniejsze ustalenia, dotyczące potrzeb lokalnego sektora usług społecznych, z perspektywy instytucji i organizacji działających w tym obszarze.

Najczęściej wyrażane potrzeby podmiotów świadczących usługi społeczne:

- większa pula zleczanych usług społecznych, większe środki finansowe,
- wyższe środki na powierzenie lub wsparcie zadań publicznych przez Gminę,
- usprawnienie współpracy międzyinstytucjonalnej,
- zapewnienie dostępu do informacji, sprawna komunikacja,
- zmniejszenie poziomu regulacji i uciążliwych procedur administracyjnych,
- stworzenie systemu wsparcia usługodawców (np. wsparcie rozwojowe, profesjonalizacja w obszarze procedur administracyjnych, w tym w zamówieniach publicznych).

Usługi społeczne w Gminie są realizowane przede wszystkim przez instytucje publiczne oraz – w mniejszym stopniu – organizacje pozarządowe, choć ich liczba oraz aktywność jest, zdaniem osób objętych diagnozą, niewystarczająca. Jako ciało reprezentujące „trzeci sektor” funkcjonuje Gminna Rada Działalności Pożytku Publicznego, jednak większość respondentów ocenia ją jako niewystarczająco aktywną. Mało rozwinięty jest również sektor ekonomii społecznej, np. brakuje spółdzielni socjalnych, a także podmiotów o charakterze reintegracyjnym, jak kluby integracji społecznej (w Pruszczu Gdańskim funkcjonuje powiatowe Centrum Integracji Społecznej). Na obszarze Gminy funkcjonują natomiast podmioty, które można zaliczyć do „tradycyjnych” aktywności na obszarach wiejskich, jak koła gospodyń wiejskich (KGW)⁴⁰ oraz ochotnicze straże pożarne (OSP). Szczególnie mało rozwinięta jest natomiast współpraca z sektorem prywatnym w obszarze usług społecznych.

⁴⁰ Według danych z Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich w Gminie Pruszcz Gdański działa 10 KGW, Źródło: <https://krkgw.arimr.gov.pl/#>, data dostępu: 22.10.2024 r.

W świetle uzyskanych wyników badania jakościowego można stwierdzić, że kluczowym zagadnieniem w kontekście procesu deinstytucjonalizacji jest niewykorzystany potencjał współpracy międzyinstytucjonalnej w Gminie. W kontekście zarządzania systemem usług społecznych istotna jest sprawna koordynacja, która może sprzyjać racjonalnemu zarządzaniu zasobami. W opinii badanych ekspertów (z różnych grup) pożądane jest wdrożenie systemowych rozwiązań w obszarze koordynacji i integracji usług społecznych. Co istotne, dotyczy to różnych obszarów i grup odbiorców usług społecznych, objętych niniejszym „Planem”. Ponadto – na podstawie innych podobnych badań i analiz – warto rozważyć również kilka następujących zagadnień:

- wdrożenie *case managementu* jako kluczowej metody pracy socjalnej,
- wdrożenie modelu „jednego okienka” dla wszystkich pięciu grup społecznych, objętych „Planem”,
- rozwój współpracy międzysektorowej (większa kompleksowość wsparcia, współpraca specjalistów z różnych obszarów usług społecznych),
- rozwój metody OSL jako istotnego elementu wspierającego usługi społeczne oraz włączenie społeczne,
- zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami przez wszystkie instytucje gminne,
- stworzenie systemu „zachęt” dla podmiotów niepublicznych, zapewniających dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami (np. warunki i kryteria w zamówieniach publicznych).

4.4. Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia

„Kręgi Wsparcia” są innowacyjnym rozwiązaniem, którego celem jest stworzenie systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin w miejscu zamieszkania. Wspomniane narzędzie zostało wypracowane przez Stowarzyszenie BORIS i zostało wdrożone w wielu ośrodkach na obszarze całego kraju. W najprostszym ujęciu chodzi o stworzenie wokół osoby z niepełnosprawnością intelektualną sieci przyjaznych, życzliwych ludzi (sojuszników), którzy będą podejmować wspólne działania na rzecz jej rozwoju oraz zapewnienia wysokiej jakości życia. „Kręgi” obejmują zatem zasoby

środowiskowe, w tym rodzinę, sąsiadów, znajomych, a więc społeczność lokalną, jak również lokalnych profesjonalistów w obszarze wsparcia (w tym przedstawicieli instytucji i organizacji społecznych)⁴¹.

Warto zaznaczyć, że podobne mechanizmy mogą być adaptowane również na potrzeby innych grup docelowych, w tym objętych niniejszym „Planem”. Oznacza to, że pewne rozwiązania oparte na korzystaniu z zasobów środowiskowych mogą mieć charakter uniwersalny i być wykorzystywane w procesie deinstytucjonalizacji. W tym kontekście szczególne znaczenie mają działania realizowane metodą Organizowania Społeczności Lokalnej. Jak pokazują dostępne badania, praca metodą OSL jest oceniana pozytywnie przez przedstawicieli wszystkich grup interesariuszy. W tym kontekście szczególnie istotne jest przeprowadzenie pogłębionej diagnozy potrzeb społecznych, a następnie – na podstawie uzyskanych wyników – wybór grup objętych wsparciem (np. terytorialnych lub kategoryalnych). Badani eksperci wyróżniają następujące kluczowe dla OSL elementy: wartości i budowanie więzi, planowanie zmiany społecznej oraz zasadnicze komponenty merytoryczne (diagnoza, aktywizacja, integracja, edukacja), jak również wskazanie głównych aktorów OSL (np. pracowników CUS, partnerów wspierających OSL, lokalnych liderów i autorytety (formalne i nieformalne) społeczności lokalnych, wolontariuszy). W działaniach animacyjnych realizowanych w ramach OSL daje się zauważyć wyraźną metodyczną spójność, którą można przedstawić jako realizację dwóch faz animacji społecznej: preanimacji oraz animacji właściwej. Podstawowa aktywność realizowana w ramach OSL to animacja społeczności, przy czym warto nastawić się na prowadzenie długofalowych działań. Nie chodzi więc o akcyjną, „festynową” aktywność, ale o budowanie trwałych relacji między różnymi osobami i grupami w społecznościach.

Powyższe działania mogą sprzyjać uruchomieniu środowiskowych zasobów, w tym „kręgów wsparcia”, co jest szczególnie istotne w kontekście procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych. Z pewnością można do nich zaliczyć współpracę z rodzinami odbiorców usług społecznych, znajomymi/przyjaciółmi, sąsiadami czy wolontariuszami. W tym miejscu prezentujemy wyniki badania ilościowego, dotyczące wspomnianych zagadnień.

Tabela 29. Akceptacja stwierdzeń dotyczących możliwości skorzystania z zasobów środowiskowych w trudnej sytuacji życiowej (w proc.)

⁴¹ Źródło: www.kregiwsparcia.pl

	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, mogę liczyć na wsparcie rodziny	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, mogę liczyć na wsparcie znajomych i przyjaciół	Jeśli będę musiał(a) korzystać z pomocy innych osób, mogę liczyć na wsparcie sąsiadów
zdecydowanie się nie zgadzam (1)	8	11	15
raczej się nie zgadzam (2)	5	7	16
częściowo się zgadzam, częściowo się nie zgadzam (3)	10	17	18
raczej się zgadzam (4)	25	23	18
zdecydowanie się zgadzam (5)	40	23	10
nie wiem, trudno powiedzieć	12	19	23
ZGADZAM SIĘ (4+5)	65	46	28
NIE ZGADZAM SIĘ (1+2)	13	18	31
średnia w skali 1-5	3,96	3,51	2,92

Około 2/3 badanych sądzi, że w trudnej sytuacji życiowej mogłaby liczyć na pomoc rodziny. 46 proc. uważa, że w analogicznej sytuacji mogłaby liczyć na pomoc znajomych lub przyjaciół. W świetle wyników badania ankietowego mieszkańcy Gminy Pruszcz Gdański w najmniejszym stopniu mogliby liczyć na wsparcie sąsiadów, gdyby potrzebowali pomocy, np. ze względu na stan zdrowia czy brak samodzielności.

5. Analiza potrzeb w kontekście realizacji usług społecznych

5.1. Obecnie realizowane usługi

W niniejszym rozdziale zamieszczamy najważniejsze informacje dotyczące realizowanych w Gminie usług społecznych, a także korzystania i poziomu satysfakcji z ww. usług. Poniżej prezentujemy zestawienie wybranych usług realizowanych na rzecz mieszkańców Gminy przez GOPS lub inne instytucje gminne:

- usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- rodzinne domy pomocy,
- środowiskowe domy pomocy,

- asystent rodziny,
- asystent osobisty osoby niepełnosprawnej,
- opieka wytchnieniowa,
- teleopieka (opaski bezpieczeństwa),
- szkoła dla rodziców,
- wsparcie psychologiczne,
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa,
- wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego,
- Koperty życia,
- terapia indywidualna oraz grupowa dla osób uzależnionych od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych,
- pomoc psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej problemem uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych,
- konsultacje prawne dla osób korzystających lub niekorzystających z terapii, dotkniętych problemem uzależnień i/lub przemocy związanej z uzależnieniami oraz innych osób potrzebujących wsparcia prawnika,
- edukacja mieszkańców w obszarze uzależnień (w tym behawioralnych): zapewnienie materiałów profilaktycznych, realizacja kampanii edukacyjno-informacyjnych,
- programy i działania na rzecz aktywnego spędzania czasu przez rodziny z dziećmi,
- konferencja podsumowująca realizację programu profilaktycznego,
- materiały informacyjno–edukacyjne na temat możliwości otrzymania wsparcia,
- wypoczynek letni (kolonie),
- zajęcia socjoterapeutyczne i psychoedukacyjne dla dzieci i młodzieży.

Na terenie Gminy Pruszcz Gdański realizowane są również inne usługi społeczne z różnych obszarów wymienionych w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, np. kulturalne, edukacyjne czy prozdrowotne (choć nie są one bezpośrednio objęte niniejszym „Planem”).

Tabela 30. Ocena jakości usług oferowanych przez miejscowe instytucje lub organizacje (dane w %)

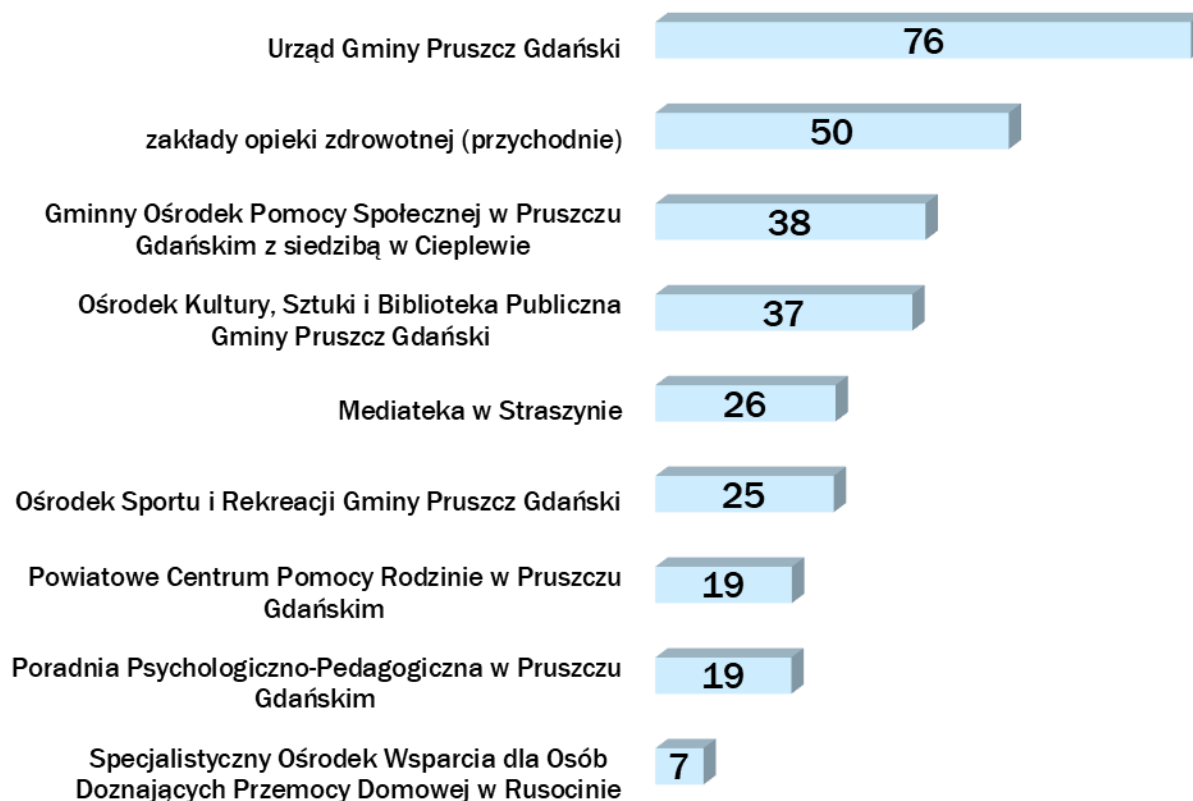
	jakość oferty przedszkoli	jakość oferty szkół podstawowych	jakość usług pomocy społecznej	jakość oferty kulturalnej (np. zajęcia, wydarzenia)	jakość oferty sportowo-rekreacyjnej	wspieranie rodzin w trudnej sytuacji życiowej	jakość oferty dla seniorów	jakość oferty spędzania czasu wolnego	jakość usług dla osób z niepełnosprawnościami	działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu	jakość pracy miejscowej policji	wzmocnienie aktywności społecznej mieszkańców	jakość pracy Straży Gminnej	jakość usług dla bezrobotnych, aktywizacja	jakość usług ochrony zdrowia	transport zbiorowy, komunikacja publiczna	jakość usług dla osób w kryzysie zdrowia
bardzo źle (1)	5	6	5	6	7	6	6	8	7	10	12	9	14	8	16	24	12
raczej źle (2)	8	11	7	11	12	6	8	16	13	14	12	15	11	11	22	17	16
średnio, ani źle, ani dobrze (3)	15	14	17	22	23	17	15	25	15	26	20	24	18	13	23	18	10
raczej dobrze (4)	26	30	19	30	25	16	15	22	13	12	16	15	16	9	15	20	6
bardzo dobrze (5)	10	14	12	14	14	10	8	14	7	9	8	6	8	5	8	7	4
nie wiem, trudno powiedzieć	36	25	40	17	19	45	48	15	45	29	32	31	33	54	16	14	52
ŹŁE (1+2)	13	17	12	17	19	12	14	24	20	24	24	24	25	19	38	41	28
DOBRZE (4+5)	36	44	31	44	39	26	23	36	20	21	24	21	24	14	23	27	10
średnia w skali 1-5	3,46	3,46	3,44	3,42	3,33	3,32	3,24	3,22	2,99	2,96	2,94	2,93	2,89	2,82	2,72	2,65	2,47

Ankietowani mieszkańcy oceniali jakość usług społecznych w wyszczególnionych obszarach, posługując się skalą od 1 do 5. Badani mieszkańcy Gminy Pruszcz Gdański formułują relatywnie wysokie oceny jakości usług edukacyjnych (przedszkoli i szkół podstawowych), ponadto dość pozytywne opinie formułowano względem usług pomocy społecznej i oferty kulturalnej. Najwięcej wątpliwości budzą: jakość usług na rzecz osób w kryzysie zdrowia psychicznego, komunikacja publiczna i transport zbiorowy, jakość usług ochrony zdrowia, a także aktywizacja zawodowa i wsparcie osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Osoby zamieszkujące w wyżynnej części Gminy bardziej pozytywnie niż pozostali respondenci oceniają jakość oferty lokalnych placówek

przedszkolnych.

Z kolei mieszkańcy nizinnej części Gminy wyrażają istotnie wyższe oceny takich sfer życia, jak wsparcie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, oferta spędzania czasu wolnego, oferta sportowo-rekreacyjna, promocja zdrowia oraz pomoc społeczna.

Wykres 31. Korzystanie z usług różnych instytucji lokalnych w okresie ostatnich dwóch lat (dane w %)

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z oferty różnych instytucji lokalnych, jak również oceną jakości tych usług w okresie ostatnich 2 lat, licząc od daty realizacji pomiaru. Respondenci najczęściej korzystali z usług Urzędu Gminy Pruszcz Gdański, dalej – zakładów opieki zdrowotnej, a następnie – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i ośrodka kultury, w strukturze którego funkcjonuje również biblioteka. Osoby, które skorzystały z usług ww. podmiotów odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji z otrzymanych usług.

Tabela 32. Ocena jakości usług różnych instytucji lokalnych (dane w %)

	Mediateka w Straszynie	Ośrodek Kultury, Sztuki i Biblioteka Publiczna Gminy Pruszcz Gdański	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej w Rusocinie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim z siedzibą w Cieniewie	Ośrodek Sportu i Rekreacji Gminy Pruszcz Gdański	Urząd Gminy Pruszcz Gdański	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pruszczu Gdańskim	zakłady opieki zdrowotnej (przychodnie)
bardzo zadowolony(a) (5)	50	48	44	39	43	28	34	26	13
raczej zadowolony(a) (4)	40	38	39	42	35	49	37	27	29
częściowo zadowolony(a), częściowo niezadowolony(a) (3)	6	11	6	12	15	16	15	31	34
raczej niezadowolony(a) (2)	2	1	7	5	2	4	10	9	15
bardzo niezadowolony(a) (1)	2	2	4	2	5	3	4	7	9
ZADOWOLONY(A) (4+5)	90	86	83	81	78	77	71	53	42
NIEZADOWOLONY(A) (1+2)	4	3	11	7	7	7	14	16	24
średnia w skali 1-5	4,34	4,28	4,13	4,11	4,09	3,97	3,85	3,55	3,21

Uczestnicy pomiaru zostali zapytani również o poziom zadowolenia z usług tych podmiotów, z którymi mieli kontakt. Najwyżej ocenione zostały miejscowe instytucje kultury: Mediateka w Straszynie oraz Ośrodek Kultury, Sztuki i Biblioteka Publiczna. Relatywnie wysokie oceny zyskały: Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej w Rusocinie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji. Na ostatnich miejscach w rankingu uplasowały się instytucje ochrony zdrowia, co jest kolejnym potwierdzeniem, że mieszkańcy krytycznie postrzegają tę sferę życia. Powyższe zestawienie należy interpretować umiejętnie, ponieważ poszczególne podmioty mają swoją specyfikę, świadczą zupełnie inne usługi dla różnych grup odbiorców, a także działają na podstawie różnych regulacji prawnych, zatem wyniki nie powinny być analizowane wprost – jako ranking jakości pracy podmiotów lokalnych.

5.2. Diagnoza usług deficytowych

Na podstawie przeprowadzonych badań można zidentyfikować kilka ważnych zagadnień w kontekście niezaspokojonych potrzeb, jak również preferowanych przez mieszkańców kierunków rozwoju w obszarze usług społecznych w Gminie Pruszcz Gdański.

Wykres 33. Preferowane działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku (dane w %)

Respondenci mogli wymienić dowolną liczbę kierunków działań, które – ich zdaniem – powinny zostać przeprowadzone w Gminie Pruszcz Gdański w okresie najbliższego roku, licząc od daty realizacji pomiaru. Ankietowani w największym stopniu oczekują poszerzenia oferty i zwiększenia dostępu do usług ochrony zdrowia – tego rodzaju przekonanie najczęściej podzielają osoby, które korzystały z usług miejscowych placówek ochrony zdrowia w okresie ostatnich dwóch lat od daty realizacji pomiaru (79 proc.), ankietowani deklarujący chęć korzystania wyłącznie z bezpłatnych usług społecznych (80 proc.), a także uczniowie i studenci (88 proc.) oraz osoby nieposiadające dzieci poniżej 18. roku życia (77

proc.). Potrzebę zapewnienia miejsc spędzania czasu wolnego w największym stopniu dostrzegają kobiety (65 proc.) oraz osoby gotowe do współpłacenia za korzystanie z usług społecznych do 100 zł za godzinę (73 proc.), natomiast tego rodzaju przekonanie jest najmniej rozpowszechnione wśród seniorów (38 proc.). Bardzo ważną potrzebą społeczną jest również zapewnienie wsparcia w kryzysie zdrowia psychicznego (terapii i pomocy psychologicznej oraz psychiatrycznej). Powyższe oczekiwanie najczęściej wyrażają kobiety (66 proc.), osoby w wieku 20-29 oraz 40-49 lat (odpowiednio: 66 proc. i 57 proc.), uczniowie i studenci (79 proc.), jak również osoby pracujące na etacie (55 proc.). Na kolejnych miejscach rankingu znalazły się: poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług w obszarze sportu i rekreacji, a także pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i ich udziału w życiu Gminy.

Dodajmy, że powyższy rozkład powinien być interpretowany w sposób umiejętny, zwłaszcza, że odniesienie się do części poruszanych zagadnień wymagało wysokiego poziomu refleksyjności, a – w niektórych przypadkach – również wiedzy eksperckiej. Warto pamiętać, że powyższe zestawienie jest oparte na deklaracjach i subiektywnych ocenach uczestników badania.

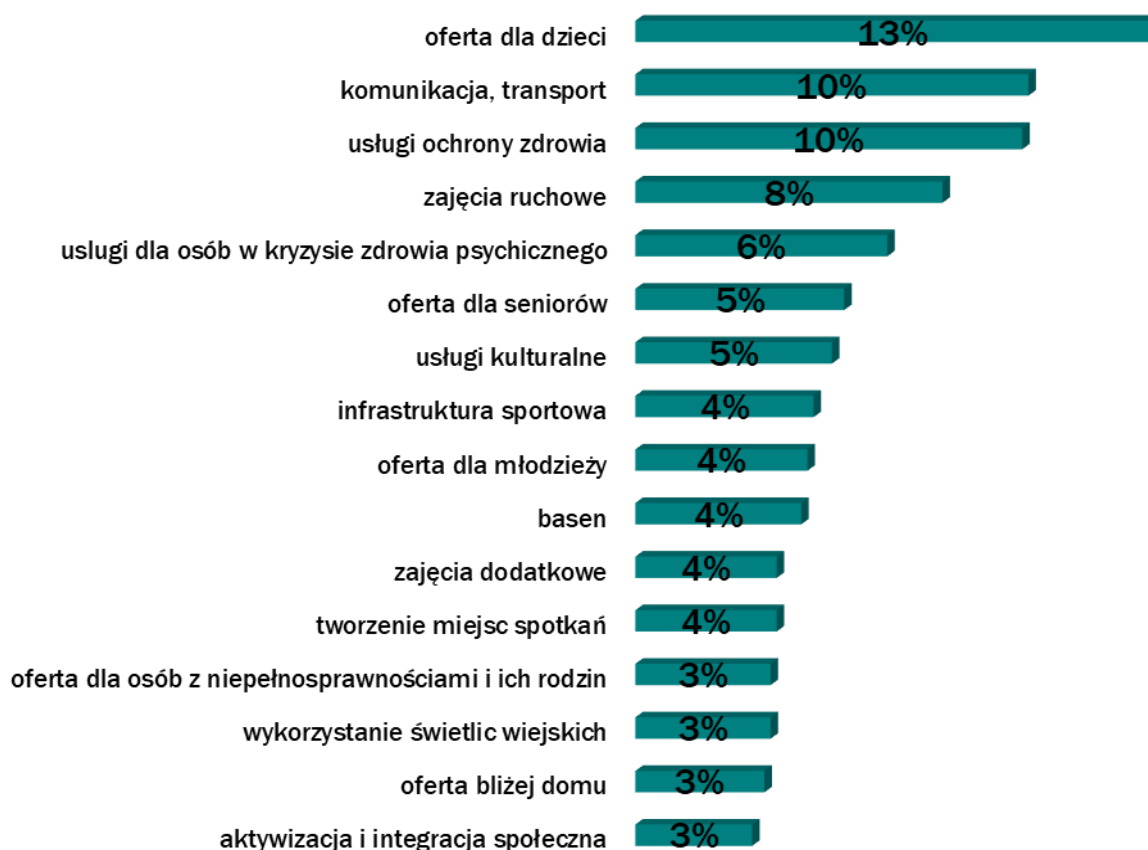
Tabela 34. Zapotrzebowanie na różne usługi społeczne (dane w %)

																			
	wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci i młodzieży																		
	punkt konsultacyjny dla osób doświadczających przemocy domowej																		
	posiłki z dowozem dla osób samotnych, schorowanych, niepełnosprawnych																		
	usługa transportowa dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami																		
	warsztaty psychoedukacyjne dla rodziców dzieci w spektrum autyzmu																		
	usługi teleopieki																		
	punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych																		
	mobilny fizjoterapeuta i rehabilitant (dojeżdżający do domu)																		
	wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dorosłych																		
	usługi porządkowe dla seniorów, os. samotnych niesamodzielnych, OZN																		
	dzienny ośrodek wsparcia dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami																		
	wsparcie wolontariuszy w sytuacjach kryzysowych, np. wyprowadzanie psa, zakup																		
	usługi w mieszkaniach wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami																		
	kluby seniora																		
	dom dziennego pobytu dla seniorów																		
	warsztaty, spotkania i zajęcia dla osób poszukujących pracy i bezrobotnych																		
	jadalnia dla osób uboższych																		
	klub dla rodzin z dziećmi (poradnictwo rodzinne, szkoła dla rodziców)																		
	integracja międzypokoleniowa																		
	usługi fryzjerskie i kosmetyczne (pedicure manicure)																		

Co do zasady, wszystkie usługi wymienione w powyższej tabeli postrzegane są jako potrzebne dla mieszkańców gminy, choć ankietowani nie zawsze chcieliby skorzystać z nich osobiście. Respondenci najczęściej deklarują chęć skorzystania ze wsparcia dla osób

w kryzysie zdrowia psychicznego (dla różnych grup mieszkańców: dorosłych i młodzieży), jak również mobilnych usług rehabilitacji i fizjoterapii. Wiele z usług wymienionych w powyższym zestawieniu – co do zasady – należy do oferty o charakterze powszechnym, tj. są one skierowane do szerokich grup odbiorców. Powyższe dane powinny być interpretowane w sposób umiemytny – niższa pozycja w rankingu nie oznacza, że dana usługa jest niepotrzebna. Wiele kategorii usług charakteryzuje się wysokim stopniem specjalizacji, ponieważ są skierowane do konkretnych grup odbiorców o precyzyjnie zdefiniowanych potrzebach. Warto zauważyć, że liczna grupa mieszkańców oczekuje zapewnienia usługi transportowej dla grup o specjalnych potrzebach. Tego rodzaju świadczenie nie jest wprawdzie usługą społeczną, jednak możliwość przemieszczania się może być koniecznym warunkiem skorzystania z lokalnej oferty dla wielu grup potencjalnych odbiorców.

Wykres 35. Brakujące usługi społeczne w Gminie Pruszcz Gdański (dane w %)

Powyższe informacje zostały zebrane na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte, zatem charakteryzują się silnym rozproszeniem i zróżnicowanym poziomem szczegółowości, co wynika ze specyfiki narzędzia. Respondenci wskazywali jakich – ich zdaniem – usług społecznych brakuje mieszkańcom Gminy. Na etapie pracy z danymi udzielone odpowiedzi zostały zakodowane i przyporządkowane do ogólnych kategorii, które mogą być prezentowane w ujęciu statystycznym.

Badani najczęściej wskazują deficyty związane z budowaniem szeroko rozumianej oferty dla najmłodszych grup mieszkańców (np. edukacyjno-rozwojowej, czasu wolnego). 1 na 10 badanych wskazuje na konieczność zaspokojenia potrzeb związanych z przemieszczaniem się na terenie Gminy (np. pomiędzy poszczególnymi miejscowościami, a także dojazdami do Gdańska, niedogodna siatka połączeń, czy godziny kursowania autobusów, jak również transport dla osób o specjalnych potrzebach). Wysoko w hierarchii potrzeb lokują się usługi ochrony zdrowia, co jest związane m.in. z trudnym dostępem do lekarzy specjalistów (różnych specjalności), a – co za tym idzie – zbyt długim czasem oczekiwania na wizytę lekarską. Na kolejnych miejscach wskazywano zajęcia ruchowe i – po raz kolejny – wsparcie osób w kryzysie zdrowia psychicznego, jak również ofertę dla różnych grup seniorów (o różnych potrzebach, m.in. ze względu na wiek, stan zdrowia czy stopień samodzielności) oraz usługi kulturalne. Ważnym ustaleniem jest również wskazywana przez 3 proc. badanych potrzeba wykorzystania sieci świetlic wiejskich w związku ze świadczeniem usług społecznych w stopniu większym niż dotychczasowy.

Lokalni eksperci uczestniczący w jakościowej części diagnozy (serii Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych) zidentyfikowali następujące obszary niezaspokojonych potrzeb mieszkańców Gminy i deficytowych usług społecznych:

- dostęp do lekarzy specjalistów – zbyt długi czas oczekiwania na wizytę u specjalisty,
- terapia, psychoterapia, socjoterapia – brakuje dostępu do szeroko pojętych usług terapeutycznych, które mogłyby wspierać zdrowie psychiczne mieszkańców,
- psychiatra dziecięcy – brak dostępu do specjalistów psychiatrii dziecięcej, co stanowi problem dla rodzin potrzebujących wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego dzieci,

- punkty diagnostyczne i terapii dziennych – potrzeba rozwinięcia infrastruktury diagnostycznej i terapeutycznej, co może poprawić wsparcie dla osób z problemami zdrowotnymi,
- grupy wsparcia – brak dostępnych tego rodzaju usług samopomocowych dla różnych grup odbiorców, jak np. rodzice, dzieci, seniorzy, osoby uzależnione, osoby doznające przemocy domowej, osoby w spektrum autyzmu,
- pomoc prawna – obecnie dostępna jedynie przez 2 godziny tygodniowo, co jest niewystarczające w odniesieniu do potrzeb,
- zbyt mała liczba mieszkań socjalnych,
- mieszkania chronione, treningowe, interwencyjne, np. brak odpowiednich mieszkań dla osób opuszczających placówki stacjonarne lub dla osób znajdujących się w trudnych sytuacjach, wymagających interwencji kryzysowej,
- punkt konsultacyjny w sprawach związanych przemocą i agresją rówieśniczą,
- oferta dla dzieci i młodzieży - kluby młodzieżowe, świetlice, brak wystarczającej przestrzeni dla dzieci i młodzieży do spędzania wolnego czasu, co mogłoby sprzyjać ich rozwojowi społecznemu i osobistemu,
- placówki wsparcia dziennego dla różnych grup odbiorców,
- Dzienny Dom Opieki dla Seniorów – brak instytucji opiekuńczej oferującej opiekę dzienną dla osób starszych, co mogłoby wspierać rodziny w codziennej opiece nad seniorami,
- kluby seniora (możliwość wykorzystania sieci świetlic wiejskich),
- aktywizacja zawodowa, reintegracja zawodowa – brak rozbudowanych usług wspierających mieszkańców w zakresie doradztwa i aktywizacji zawodowej,
- usługi fizjoterapeutyczne, rehabilitacyjne – potrzeby w obszarze usług związanych z fizjoterapią oraz rehabilitacją są niezaspokojone,
- inicjatywy ekologiczne – brak działań związanych z ochroną środowiska, co stanowi istotny obszar rozwoju dla gminy,
- intensywne wsparcie dla osób w kryzysach – istnieje potrzeba bardziej zintensyfikowanych usług interwencyjnych, które mogłyby wspierać osoby w nagłych sytuacjach kryzysowych,

- usługi dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – niezaspokojone potrzeby osób na granicy ubóstwa, zagrożonych wykluczeniem, które wymagają dodatkowego wsparcia i ochrony przed marginalizacją,
- przedszkola, żłobki – dostępne usługi są relatywnie drogie, co ogranicza możliwości korzystania z nich przez mniej zamożnych mieszkańców.

Co do zasady, usługi społeczne powinny być kierowane do społeczności lokalnej, a więc do różnych grup mieszkańców. Uczestnicy badania ilościowego odpowiadali również na pytania o preferowane grupy odbiorców, do których w szczególności powinny być adresowane usługi społeczne w Gminie Pruszcz Gdański. Jeśli chodzi o grupy wieku, najczęściej wymieniano w tym kontekście młodzież w wieku lat 16-19, jak również seniorów w wieku 61-80 lat, ponadto liczna grupa badanych widzi potrzebę realizacji usług dla dzieci w wieku 7-15 lat. W przypadku grup kategoryalnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, następnie – osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, osoby doznające przemocy domowej, rodziny z dziećmi w wieku przedszkolnym i szkolnym, seniorów i członków ich rodzin, jak również osoby w kryzysie bezdomności.

Podsumowując ten wątek, w celu uzupełnienia lokalnej oferty Gmina Pruszcz Gdański zamierza wprowadzić następujące, nowe (dotychczas nierealizowane) usługi społeczne:

- usługi sąsiedzkie,
- punkt konsultacyjny dla ofiar i świadków przemocy domowej,
- grupa wsparcia dla opiekunów osób zależnych,
- grupa wsparcia dla rodzin borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- zajęcia dla dzieci w placówce wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży,
- zajęcia okołoporodowe dla kobiet w ciąży połączone z zajęciami szkoły dla rodziców,
- zajęcia dla seniorów w oparciu o siedzibę świetlic wiejskich,
- usługi porządkowe dom/ogród dla samotnych osób starszych i niepełnosprawnych,
- usługa *door to door*,
- wsparcie psychologiczne dla dzieci i młodzieży,

- grupy wsparcia i samopomocowe dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ich rodzin - zajęcia wspierające SENIORÓW zagrożonych uzależnieniami i przemocą,
- spotkania dla rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.

5.3. Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych

W niniejszym rozdziale prezentujemy najważniejsze ustalenia, dotyczące potrzeb lokalnego sektora usług społecznych (kadry specjalistów). Proces deinstytucjonalizacji, rozumiany zarówno jako wzmocnienie usług środowiskowych, jak i przejście od opieki w instytucjach do usług świadczonych w społeczności lokalnej, wymaga kompleksowych działań, a więc stworzenia systemu wzajemnie komplementarnych usług świadczonych w trybie całodobowym, dziennym i środowiskowym („naczynia połączone...”).

Na podstawie zrealizowanej diagnozy w Gminie Pruszcz Gdański, ale również innych podobnych badań zidentyfikowane zostały następujące potrzeby kadry (personelu) świadczącej usługi społeczne:

- szkolenia specjalistyczne dla pracowników, atrakcyjne, praktyczne, użyteczne, dopasowane do potrzeb, dostępne (zwłaszcza darmowe), np. w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej, pracy z „trudnymi grupami odbiorców” (np. osobami uzależnionymi lub doznającymi przemocy w rodzinie),
- system wsparcia personelu świadczącego usługi społeczne, np. supervizja, grupy samopomocowe, wymiana doświadczeń,
- podnoszenie kompetencji asystentów rodziny,
- zmiana wizerunku pomocy społecznej.

Do postrzeganych problemów kadry usług społecznych należy m.in. specyfika pracy z „trudnymi” grupami odbiorców, współpraca z rodzinami klientów usług społecznych (roszczeniowa postawa, rozbudowane oczekiwania, trudności w komunikacji), niskie wynagrodzenia oraz prestiż społeczny wykonywanego zawodu. Niezmiernie ważnym wyzwaniem jest również zmiana postrzegania rozwiązywania problemów społecznych jako obszaru odpowiedzialności całej społeczności lokalnej, a nie wyłącznie enklawy, w której sytuacją osób wykluczonych zajmują się wyłącznie specjaliści z obszaru pomocy społecznej (jak ma to miejsce obecnie). Potrzeba zmiany wizerunku pomocy społecznej odnosi się

również do kwestii sposobu postrzegania osób czy grup doświadczających negatywnych zjawisk społecznych, w tym niwelowania negatywnych stereotypów oraz stygmatyzacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ważnym aspektem była ocena możliwości włączenia zasobów środowiskowych w proces świadczenia usług społecznych. W ocenie badanych ekspertów tego rodzaju działania powinny być „obudowane” aktywnością społeczną, co oznacza przyjęcie modelu partycypacyjnego, opartego na relacjach, a także na współpracy z rodziną, otoczeniem sąsiedzkim i wolontariacie. W tym kontekście szczególnie pozytywne oceny formułowano na temat dotychczasowych doświadczeń, związanych z pracą metodą OSL (organizowania społeczności lokalnych). Kluczowe znaczenie ma przeprowadzenie dobrej diagnozy potrzeb (indywidualnych lub grupowych), a następnie zaprojektowanie dopasowanych, „szytych na miarę” działań.

Na podstawie diagnozy (oraz innych dostępnych badań) można stwierdzić, że lokalni usługodawcy mogliby zwiększyć zakres i wymiar świadczonych usług, co jest uzależnione od ich finansowania (zamówień publicznych). W tym kontekście ważne są procedury zamówień publicznych, które powinny być oparte na kryteriach merytorycznych, pozacenowych. Innymi słowy, chodzi o wybór doświadczonych, solidnych wykonawców, świadczących wysokiej jakości usługi, a następnie weryfikację sposobu ich realizacji. Część rozmówców uważa, że dobrym rozwiązaniem (zapewniającym stabilizację i możliwość budowania trwałych zasobów) są umowy wieloletnie (np. lata), choć ich realizacja wiąże się z ryzykiem dla wykonawców.

5.4. Przyczyny braku realizacji usług społecznych

Jak pokazuje zgromadzony materiał empiryczny, w Gminie Pruszcz Gdański realizowany jest pakiet usług społecznych, skierowanych do różnych grup mieszkańców. Na podstawie diagnozy można stwierdzić, że stopień zaspokojenia potrzeb społecznych był przeciętne w porównaniu do innych jednostek samorządu terytorialnego o zbliżonej charakterystyce. Dostępność niektórych usług w Gminie była niewystarczająca (np. zbyt mała liczba usług, zakres i wymiar godzinowy), ponadto badanie pozwoliło na identyfikację nowych kategorii potrzeb społecznych, które powinny zostać zaspokojone poprzez usługi,

a także uchwycenie dynamiki zmian owych potrzeb (przykładem narastającego problemu społecznego jest obszar zdrowia psychicznego).

Wśród najważniejszych przyczyn braku realizacji usług społecznych w Gminie można wymienić:

- ograniczone środki na finansowanie usług społecznych (np. poprzez zlecanie na podstawie Prawa zamówień publicznych lub w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie),
- brak wystarczającej kadry specjalistów w niektórych obszarach usług społecznych (np. obszar zdrowia psychicznego),
- ograniczona liczba usługodawców, lokalny rynek usług społecznych znajdujący się na wczesnym etapie rozwoju,
- niewykorzystany potencjał koordynacji usług społecznych (wzmocnienie tego obszaru poprzez powołanie Centrum Usług Społecznych będzie sprzyjać bardziej racjonalnemu gospodarowaniu zasobami),
- rezerwy w obszarze współpracy międzyinstytucjonalnej w Gminie.

II. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

6. Wstęp

„Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029” bazuje na dwóch kluczowych pojęciach, tj.: usługi społeczne i deinstytucjonalizacja. W niniejszym dokumencie usługi społeczne są rozumiane zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. 2019 poz. 1818), na podstawie której usługi społeczne:

- oznaczają działania z zakresu 14 obszarów wymienionych w art. 2 ustawy, tj.: polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska, reintegracji zawodowej i społecznej,

- świadczone są w formie niematerialnej i bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców,
- świadczone są przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje⁴².

Pojęcie deinstytucjonalizacji jest rozumiane w „Planie” jako „proces rozwoju usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności (również profilaktycznych), które mają wyeliminować konieczność opieki instytucjonalnej”⁴³. Do usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności zaliczamy usługi w miejscu zamieszkania, dzienne usługi instytucjonalne oraz usługi całodobowe krótkookresowego pobytu i długookresowego pobytu, pod warunkiem, że są realizowane dla niewielkiej liczby osób. W przytoczonej definicji, na uwagę zwraca również słowo proces, z uwagi na fakt, że są to działania zaplanowane i rozłożone w czasie.

Niniejszy dokument został opracowany w celu przekształcenia istniejącego systemu opieki instytucjonalnej na rzecz modelu opartego na rozwoju usług w środowisku lokalnym, wsparciu społecznym i integracji osób wymagających takiego wsparcia. „Plan” powstał w odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie na nowe podejście do zagadnień społecznych, z naciskiem na autonomię, godność i pełne uczestnictwo mieszkańców w życiu gminnej wspólnoty. Liderem „Planu” jest Gmina Pruszcz Gdański wraz ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi.

Priorytetem jest zapewnienie dobrej jakości, zróżnicowanego wsparcia dla osób z różnymi potrzebami, umożliwiającego im pełne korzystanie z przynależnych im praw oraz rozwijanie swoich indywidualnych zasobów i potencjałów. W kontekście zmian zachodzących w społeczeństwie, lokalne podmioty będą dążyć do stworzenia sprzyjających warunków, które umożliwią mieszkańcom aktywne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej. Niniejszy „Plan” odpowiada na wyzwania związane z: przebudową lokalnego wsparcia, wzbogaceniu katalogu usług społecznych służących wspieraniu autonomii i samodzielności mieszkańców oraz tworzenia otwartej i inkluzywnej społeczności Gminy, kierującej się wartościami solidarności, szacunku i akceptacji dla wszystkich jej członków.

⁴² Ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019, poz. 1818)

⁴³ Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności

7. Cel główny i cele szczegółowe Planu

7.1. Cel główny Planu

Celem głównym „Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029” jest wdrożenie skutecznego systemu realizacji usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, uwzględniającego zasoby, potencjał i potrzeby mieszkańców Gminy.

Cel główny będzie realizowany poprzez działania wyznaczone przez następujące cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy nr 1: Rozwój i integracja usług społecznych służących wzmocnieniu funkcjonowania rodziny, w tym pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych
- Cel szczegółowy nr 2: Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek i/lub chorobę
- Cel szczegółowy nr 3: Rozwój zintegrowanych usług społecznych umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami godne życie w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności
- Cel szczegółowy nr 4: Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego
- Cel szczegółowy nr 5: Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności, osób zagrożonych bezdomnością, jak również osób z uzależnieniami

7.2. Kierunki interwencji (cele horyzontalne)

W ramach działań zaplanowanych i opisanych w częściach poświęconych poszczególnym celom szczegółowym, realizacja programu będzie polegać na prowadzeniu procesów przekrojowych. Zależy od nich poziom skuteczności realizacji wszystkich celów - zarówno celu głównego, jak i celów szczegółowych. Są to:

- wdrożenie systemu koordynacji i integracji usług społecznych,
- wdrożenie *case managementu* jako kluczowej metody pracy socjalnej,
- wdrożenie modelu „jednego okienka” dla odbiorców usług społecznych,
- rozwój współpracy międzysektorowej w odpowiedzi na wyzwania społeczne, wymagające kompleksowości wsparcia oraz współpracy specjalistów z różnych zakresów usług społecznych - dotyczy to także współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, dla których organizatorem są różne szczeble administracji centralnej i samorządowej, których zadania realizowane są także w Gminie Pruszcz Gdański,
- wdrażanie i rozwój modelu Organizowania Społeczności Lokalnej (OSL) jako istotnego elementu wspierającego usługi społeczne oraz włączenie społeczne,
- tworzenie systemu zwiększającego partycypację w realizacji celów „Planu” przez podmioty niepubliczne, zapewniające dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami (np. warunki i kryteria w zamówieniach publicznych),
- podniesienie kwalifikacji i kompetencji osób działających na rzecz wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w środowisku lokalnym,
- zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami przez instytucje gminne, zgodnie z art. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami jako: „dostępność architektoniczną, cyfrową oraz informacyjno--komunikacyjną, co najmniej w zakresie określonym przez minimalne wymagania, o których mowa w art. 6, będącą wynikiem uwzględnienia uniwersalnego projektowania albo zastosowania racjonalnego usprawnienia”.

7.3. Cel szczegółowy nr 1

Rozwój i integracja usług społecznych służących wzmocnieniu funkcjonowania rodziny, w tym pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych

W niniejszym „Planie” przyjęto ogólny model realizacji celu polegający na stworzeniu komplementarnego systemu wsparcia rodziny, uwzględniającego cztery najważniejsze kierunki: edukację i informowanie, wielokierunkową profilaktykę, uporządkowanie i rozszerzenie katalogu usług społecznych w tym zakresie oraz stałe podnoszenie kwalifikacji personelu działającego w tym obszarze.

Wiedza na temat istniejących możliwości wsparcia jest niezbędna w sytuacjach kryzysowych. Ważna jest edukacja i informowanie o skutecznych metodach radzenia sobie z tego rodzaju wyzwaniami oraz dostępnych narzędziach wsparcia ze strony instytucji i organizacji lokalnych. Dotyczy to również aspektów prawnych, jak również wiedzy o wyzwaniach związanych z opieką i wychowaniem dzieci i młodzieży.

W rodzinach, w których występują uzależnienia, szczególnie istotna jest wielokierunkowa profilaktyka, zarówno w odniesieniu do osobistych problemów członków rodziny, jak i szeroko rozumianych wyzwań społecznych stojących przed rodziną.

W Gminie Pruszcz Gdański realizowane są usługi społeczne wspierające rodzinę, wymagają one jednak uporządkowania w kierunku kompletnego i komplementarnego rozwiązania systemowego. Niezbędne jest również uzupełnienie katalogu tych usług.

Wsparcie integralności i wydolności społecznej rodziny wymaga kompetentnej i zaangażowanej kadry (np. pracowników socjalnych, terapeutów, pedagogów itp.). Ich kształcenie, tworzenia warunków do integracji środowisk wsparcia oraz wymiany doświadczeń i planowania wspólnych działań przez instytucje i organizacje zajmujące się tą problematyką.

Tabela 36. Działania zaplanowane w ramach celu szczegółowego nr 1

Lp	Działania	Realizatorzy
1.1	Rozwój usług profilaktycznych i bezpośrednich usług środowiskowych wspierających dzieci i rodzinę poprzez: - Wdrożenie modelu „jednego okienka” - Rozwój poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego: udzielanie pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci oraz rodziców, w tym pomoc w radzeniu sobie z problemami emocjonalnymi, relacjami w rodzinie, trudnościami szkolnymi - Warsztaty i zajęcia edukacyjne: organizacja warsztatów i zajęć dla dzieci i rodziców, np. szkoła dla rodziców, programy i działania na rzecz aktywnego spędzania czasu przez rodziny z dziećmi, zajęcia okołoporodowe dla kobiet w ciąży - Programy wsparcia rodziny: skierowane do rodzin z dziećmi, w ramach których zapewniane jest wsparcie w zakresie wychowania, opieki, edukacji i doradztwa	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, szkoły, sąd, kuratorzy sądowi, ośrodek

	- Grupa wsparcia dla rodzin borykających się z problemami opiekuńczo–wychowawczymi - Programy wsparcia zdrowia psychicznego: organizacja spotkań i warsztatów, w których dzieci i rodzice mogą zdobyć wiedzę na temat zdrowia psychicznego oraz nauczyć się radzić sobie z trudnościami emocjonalnymi - Programy aktywizujące: organizacja różnych form aktywności dla dzieci i młodzieży, takich jak np. wypoczynek letni – kolonie, obozy, wycieczki, wyjścia do kina czy teatru, które mają na celu rozwijanie zainteresowań i pasji, a także budowanie relacji z rówieśnikami. - Rozwój działań o charakterze profilaktycznym, ukierunkowanych na wzmacnianie więzi rodzinnych oraz zwiększenie poziomu wiedzy i poprawę kompetencji rodziców (w tym m.in: rozwój asystentury rodziny) - Punkt konsultacyjny dla ofiar i świadków przemocy domowej - Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej - Wsparcie rodzin w leczeniu choroby alkoholowej i innych uzależnień - Wsparcie psychologiczne dzieci i młodzieży - Zajęcia socjoterapeutyczne i psychoedukacyjne dla dzieci i młodzieży - Rozwój placówek wsparcia dziennego (w tym zajęcia dla dzieci i młodzieży) - Wsparcie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej (np. FEPŻ) -- Pomoc psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej problemem uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych	kuratorski, lokalne instytucje kultury
1.2	Rozwój usług środowiskowych, umożliwiających powrót lub utrzymanie dziecka w rodzinie biologicznej poprzez: - Asystenturę rodziny - Spotkania dla rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny - Poradnictwo specjalistyczne - Terapię dla rodziny i jej członków - Grupy samopomocowe	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, organizacje

	- Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej - Rodziny wspierające	pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze
1.3	Podniesienie kwalifikacji i kompetencji osób działających na rzecz wspierania rodziny w środowisku lokalnym, w tym asystentów rodziny poprzez: - Szkolenia - dotyczące m.in. przemocy domowej pracy z rodziną, komunikacji interpersonalnej, psychologii, prawa rodzinnego i opiekuńczego, a także praktycznych umiejętności, takich jak przygotowywanie planów pomocy dla rodzin - Kursy i studia podyplomowe - umożliwienie zdobycia specjalistycznej wiedzy i umiejętności w zakresie pracy z rodziną - Warsztaty i konferencje - umożliwiające wymianę doświadczeń i zdobycie nowej wiedzy z zakresu pracy z rodziną, zarówno organizowane lokalnie, jak w innych miejscach w Polsce i za granicą - Praktyki zawodowe - umożliwiające zdobycie praktycznych umiejętności w pracy z rodziną - Superwizję i indywidualne konsultacje - umożliwiające uzyskanie wsparcia i porady od specjalistów w zakresie pracy z rodziną	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, szkoły wyższe
1.4	Rozwój działań wspierających usługi społeczne na rzecz wzmocnienia rodziny, w tym: - Kampanie promujące rodzinę - Rozwój wolontariatu, ruchów samopomocowych i sąsiedzkich wspierających rodzinę - Wdrożenie i rozwój działań prowadzonych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, wspierających społeczność lokalną, lokalnych liderów i tworzenie miejsc aktywności lokalnej (klubów, świetlic itp.)	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
Źródła finansowania: - budżet Gminy Pruszcz Gdański - budżet państwa - Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 - inne dostępne źródła finansowania		

7.4. Cel szczegółowy nr 2

Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek i/lub chorobę

Skuteczny i trwały system świadczący usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia ze względu na wiek i/lub chorobę opiera się na kilku filarach. Pierwszym z nich jest dostępność i równość w dostępie do usług społecznych dla wszystkich osób potrzebujących, niezależnie od wieku, choroby czy innych czynników. Dostępność ma obejmować aspekty przewidziane w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, jak i dostępność finansową.

Kolejny filar to indywidualizacja i personalizacja usług, które uwzględniają indywidualne potrzeby i preferencje osób korzystających z usług. Kluczem jest stały monitoring i zrozumienie różnorodności potrzeb i oczekiwań oraz umożliwienie elastycznego i spersonalizowanego podejścia do świadczenia usług.

Wielosektorowość i współpraca to filar systemu opierający się na ścisłej współpracy różnych sektorów, takich jak opieka zdrowotna, społeczna, edukacja i inne. Takie podejście pozwala na kompleksowe zaspokajanie różnorodnych potrzeb osób korzystających z usług.

Niezbędne jest także podejście holistyczne i wsparcie komplementarne. System powinien zapewniać wsparcie nie tylko w zakresie opieki medycznej, ale również w innych sferach życia, takich jak wsparcie emocjonalne, społeczne, rehabilitacja czy integracja zawodowa. Ważne jest uwzględnienie kompleksowych potrzeb i zapewnienie całościowego wsparcia.

Ostatnim elementem jest zapewnienie kontynuacji i ciągłość opieki. Odnosi się to zarówno do systemu środowiskowych usług społecznych, jak i opieki oraz wsparcia instytucjonalnego, jeśli takie wsparcie w indywidualnym przypadku staje się niezbędne. System ten powinien być odpowiednio wystandaryzowany i skoordynowany.

Tabela 37. Działania zaplanowane w ramach celu szczegółowego nr 2

Lp	Działania	Realizatorzy
2.1	Wdrożenie systemu koordynacji oraz standaryzacji usług społecznych poprzez: - Ocenę potrzeb - system powinien umożliwić dokładną ocenę potrzeb osób, które korzystają ze świadczeń społecznych. - Wdrożenie indywidualnych planów wsparcia (usług) - na podstawie przeprowadzonej oceny potrzeb, powinien być tworzony indywidualny plan wsparcia, który będzie zawierał konkretne cele, zadania i działania, jakie będą realizowane w ramach wsparcia dla danej osoby. - Opracowanie katalogu i standardów usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek i/lub chorobę. - Zwiększenie dostępności różnych form wsparcia - system powinien umożliwiać wybór różnych form wsparcia np. wsparcie w miejscu zamieszkania, wsparcie w formie wizyt domowych, wsparcie w placówkach dziennego pobytu, placówkach opiekuńczych, ośrodkach dla osób z niepełnosprawnościami, hospicjach itp. - Monitoring i ocena jakości usług - system powinien zawierać mechanizmy monitoringu i oceny jakości świadczonych usług, w tym badania satysfakcji klientów i ich rodzin.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, firmy prywatne
2.2	Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu poprzez: - Wdrożenie metody „jednego okienka” dla osób i rodzin pełniących opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu - Rozwój usług opieki wytchnieniowej - Wdrożenie i rozwój kompleksowych form wsparcia dla opiekunów faktycznych, w tym: grup wsparcia i poradnictwa	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
2.3	Rozwój środowiskowych form wsparcia w postaci usług społecznych poprzez:	Lider: Gmina Pruszcz Gdański

	- Rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (świadczonych w miejscu zamieszkania odbiorcy) - Rodzinne domy pomocy i inne środowiskowe placówki wsparcia całodobowego - Zajęcia dla seniorów w oparciu o siedzibę świetlic wiejskich - Pomoc psychologiczną - wsparcie psychologiczne dla osób w trudnej sytuacji życiowej, które może być realizowane indywidualnie lub w grupach - Rozwój usług sąsiedzkich - pomoc w codziennych czynnościach - pomoc w zakupach, gotowaniu, sprzątaniu oraz w innych codziennych czynnościach dla osób starszych, także z wykorzystaniem wolontariatu - Rozwój placówek wsparcia dziennego - Rozwój usługi teleopieki (opaska bezpieczeństwa) - Rozwój usług wspierających bezpieczeństwo w tym między innymi: Koperty życia, Opaski niezgubki i inne - Prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego - Usługi porządkowe dom/ogród/cmentarz dla samotnych osób starszych i niepełnosprawnych	Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, firmy prywatne
2.4	Wsparcie i rozwój kadr świadczących usługi społeczne poprzez: - Szkolenia i kursy w zakresie pracy z osobami z niepełnosprawnościami, terapii uzależnień, pracy socjalnej itp. - Superwizję, która umożliwia pracownikom usług społecznych konsultację swoich działań z doświadczonym specjalistą. - Mentoring - czyli indywidualny program wsparcia, w którym bardziej doświadczony pracownik usług społecznych (mentor) udziela pomocy i wsparcia młodszemu lub początkującemu pracownikowi (mentee), pomagając mu w rozwoju zawodowym i osobistym. - Coaching - jest to indywidualny program wsparcia, który pomaga pracownikom usług społecznych w rozwoju umiejętności, samodyscyplinie i osiągnięciu celów w pracy. - Grupy wsparcia - grupy, w których pracownicy usług społecznych mogą dzielić się swoimi doświadczeniami, zyskać wsparcie i pomoc sobie nawzajem w radzeniu sobie z trudnościami.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej

	- Udział w konferencjach branżowych i innych wydarzeniach organizowane przez organizacje pozarządowe, firmy czy wyższe uczelnie, które umożliwiają pracownikom usług społecznych zdobycie nowej wiedzy i umiejętności w swojej dziedzinie pracy, poznanie nowych trendów, metod i narzędzi oraz wymianę doświadczeń z innymi specjalistami.	
2.5	Rozwój działań wspierających usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym: - Kampanie na rzecz osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. - Kampanie informacyjne, umożliwiające poznanie oferty wsparcia dla osób niesamodzielnych i ich opiekunów faktycznych. - Rozwój wolontariatu, ruchów samopomocowych i sąsiedzkich. - Wdrożenie i rozwój działań metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, wspierających społeczność lokalną, lokalnych liderów i tworzenie miejsc aktywności lokalnej (klubów, świetlic itp.).	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
Źródła finansowania: - budżet Gminy Pruszcz Gdański - budżet państwa - Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 - inne dostępne źródła finansowania		

7.5. Cel szczegółowy nr 3

Rozwój zintegrowanych usług społecznych umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami godne życie w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności

Postęp medycyny, starzenie się społeczeństwa oraz wzrastający poziom chorób cywilizacyjnych powoduje dynamiczny wzrost zapotrzebowania na zintegrowane usługi społeczne, których odbiorcami będzie coraz liczniejsza grupa osób z niepełnosprawnościami, wymagających dziennego lub całodobowego (krótkoterminowego lub długoterminowego) wsparcia. Rozwój zintegrowanych usług społecznych powinien dawać osobom z niepełnosprawnościami możliwość wyboru formy pomocy i wsparcia.

Powinien również umożliwić godne, niezależne życie w społeczności lokalnej. Wymaga to zapewnienia usług społecznych, odpowiadających na indywidualne potrzeby, w tym usług pomocy społecznej i wsparcia rodziny, ochrony zdrowia, reintegracji społecznej oraz zawodowej poprzez stworzenie miejsc pracy wysokiej jakości dla osób z niepełnosprawnościami.

W przypadku idei godności i niezależnego życia kluczowym staje się rozwój mieszkalnictwa chronionego/wspomaganego wraz z koszykiem usług oraz zapewnienie dostępności (architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej oraz cyfrowej) dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Tabela 38. Działania zaplanowane w ramach celu szczegółowego nr 3

Lp.	Działania	Realizatorzy
3.1	Wdrożenie systemu koordynacji oraz standaryzacji usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami poprzez: - Wdrożenie modelu „jednego okienka”. - Rozwój współpracy międzysektorowej, obejmującej instytucje pomocy i integracji społecznej oraz podmioty lecznicze. - Opracowanie katalogu i standardów usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
3.2	Wsparcie rodziny realizującej opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami, w tym wsparcie w postaci realizacji usług poprzez: - Rozwój opieki wytchnieniowej, wspierającej opiekunów faktycznych. - Wsparcie szkoleniowe, doradcze, psychologiczne i technologiczne dla opiekunów faktycznych.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne

		podmioty ekonomii społecznej,
3.3	Wdrożenie idei niezależnego życia dla osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących w społeczności lokalnej oraz mieszkańców domów pomocy społecznej poprzez: - Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. - Rozwój Rodzinnych domów pomocy. - Rozwój Środowiskowych domów samopomocy (we współpracy z innymi JST). - Rozwój usług asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami. - Rozwój usług transportowych (door to door). - Prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. - Usługi porządkowe dom/ogród/cmentarz dla samotnych osób starszych i niepełnosprawnych - Zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami przez wszystkie instytucje gminne.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordinacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, inne jednostki samorządu terytorialnego, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, domy pomocy społecznej
3.4	Rozwój podmiotów ekonomii społecznej, jako skutecznego realizatora reintegracji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami, poprzez: - Promowanie ekonomii społecznej. - Zlecanie zadań podmiotom ekonomii społecznej, które zatrudniają osoby z niepełnosprawnościami.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordinacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, OWES
3.5	Rozwój działań wspierających usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, w tym: - Kampanie na rzecz godnego życia osób z niepełnosprawnościami.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordinacja: Centrum Usług

	- Rozwój wolontariatu, ruchów samopomocowych i sąsiedzkich wspierających osoby niepełnosprawnościami. - Wdrożenie i rozwój działań realizowanych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, wspierających społeczność lokalną, lokalnych liderów i tworzenie miejsc aktywności lokalnej (klubów, świetlic itp.)	Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
Źródła finansowania: - budżet Gminy Pruszcz Gdański - budżet państwa - Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 - inne dostępne źródła finansowania		

7.6. Cel szczegółowy nr 4

Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego

Skuteczny system usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego powinien opierać się na środowiskowym modelu opieki psychiatrycznej, obejmującym usługi z zakresu zdrowia oraz pomocy społecznej i wsparcia rodziny, świadczonych blisko miejsca zamieszkania osób doświadczających kryzysu zdrowia psychicznego. Środowiskowy model opieki psychiatrycznej stawia na pierwszym miejscu potrzeby człowieka, a nie instytucji, umożliwia współdecydowanie pacjenta o rodzaju leczenia i wsparcia, zwiększając tym samym jego podmiotowość. Jego rezultatem jest ograniczenie liczby hospitalizacji oraz włączenie społeczne osób w kryzysie zdrowia psychicznego. Wdrożenie środowiskowego modelu opieki psychiatrycznej jest wyzwaniem zarówno dla podmiotów leczniczych, jak i instytucji pomocy i integracji społecznej, wymagającym rozwoju współpracy międzysektorowej i zmian organizacji świadczenia usług społecznych.

Tabela 39. Działania zaplanowane w ramach celu szczegółowego nr 4

Lp	Działania	Realizatorzy
4.1	Wdrożenie systemu koordynacji oraz standaryzacji usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez: - Wdrożenie modelu „jednego okienka”. - Rozwój współpracy międzysektorowej, obejmującej instytucje pomocy i integracji społecznej oraz podmioty lecznicze. - Opracowanie katalogu i standardów usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
4.2	Wsparcie i rozwój kadr świadczących usługi społeczne (w tym zdrowotne) dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego poprzez: - Zapewnienie specjalistycznych szkoleń, umożliwiających nabycie kwalifikacji w kluczowych profesjach pomocowych, związanych z psychiatrią środowiskową, tj. terapeuta środowiskowy, asystent zdrowienia. - Zapewnienie superwizji zarządzającym i specjalistom wspierającym osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, tj. pracownik socjalny, terapeuta środowiskowy, asystent zdrowienia, asystent rodziny, psycholog, psychoterapeuta.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
4.3	Rozwój zintegrowanych usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego poprzez: - Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. - Rozwój wsparcia rodzinom osób w kryzysie zdrowia psychicznego. - Współpraca ze szkołami, podmiotami leczniczymi i podmiotami ekonomii społecznej, zapewniającymi wsparcie osobom w kryzysie zdrowia psychicznego.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, podmioty lecznicze,

		organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, szkoły, sąd
4.4	Rozwój podmiotów ekonomii społecznej, jako skutecznego realizatora reintegracji społeczno-zawodowej osób w kryzysie zdrowia psychicznego, poprzez: - Promowanie ekonomii społecznej. - Zlecanie zadań podmiotom ekonomii społecznej, które zatrudniają osoby w kryzysie zdrowia psychicznego.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, OWES
4.5	Rozwój działań wspierających usługi społeczne dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego, w tym: - Kampanie przeciwdziałające stygmatyzacji osób w kryzysie zdrowia psychicznego. - Rozwój wolontariatu, ruchów samopomocowych i sąsiedzkich, wspierających osoby w kryzysie zdrowia psychicznego. - Wdrożenie i rozwój działań realizowanych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, wspierających społeczność lokalną, lokalnych liderów i tworzenie miejsc aktywności lokalnej (klubów, świetlic itp.).	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
Źródła finansowania: - budżet Gminy Pruszcz Gdański - budżet państwa - Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 - inne dostępne źródła finansowania		

7.7. Cel szczegółowy nr 5

Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności, osób zagrożonych bezdomnością, jak również osób z uzależnieniami

Kluczowe elementy systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością to przede wszystkim: prewencja i wczesna interwencja, nieocenianie podejście do problemów osób w kryzysie bezdomności, rozwój różnorodnych form mieszkalnictwa, oraz kompleksowe wsparcie ze szczególnym uwzględnieniem integracji społecznej.

System prewencji i wczesnej interwencji, powinien się skupiać na zapobieganiu bezdomności poprzez programy prewencyjne, takie jak pomoc w utrzymaniu mieszkania, doradztwo finansowe, wsparcie zdrowia psychicznego i innych obszarów itp.

Nieocenianie podejście, to takie, które w ramach wsparcia wolne jest od oceniania i stygmatyzacji osób dotkniętych bezdomnością. W to miejsce należy koncentrować się na zapewnieniu im empatycznego i szanującego traktowania, które zachęca do podniesienia empowermentu tych osób.

Dostęp do bezpiecznego i stabilnego mieszkania to kluczowy element wychodzenia z bezdomności. Ze względu jednak na wielopropblemowość sytuacji osób w kryzysie bezdomności (od uzależnień, przez problemy zdrowotne w tym problemy zdrowia psychicznego, aż po problemy prawne i finansowe), system powinien być zróżnicowany, a jego elementy powinny koncentrować się nie tylko na kwestiach finansowych, ale także na specyficznej metodyce pracy socjalnej.

Integracja społeczna to klucz do wychodzenia osób z kryzysu bezdomności, a przede wszystkim fundament do trwałości takiej zmiany. Skuteczny system powinien oferować całościowe wsparcie, które obejmuje nie tylko zapewnienie dachu nad głową, ale również wsparcie w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego, umiejętności życiowych, edukacji, szkoleń zawodowych oraz powrót do uczestnictwa w kulturze i przywracania poczucia więzi wspólnotowych i budowania tożsamości osoby bezdomnej.

Z kolei rozwiązywanie problemu uzależnień wiąże się przede wszystkim z szeroko rozumianymi działaniami z obszaru profilaktyki, a więc zapobiegania i minimalizacji skali ww.

zjawisk. Skuteczny system wsparcia musi również zawierać elementy związane ze wsparciem osób i rodzin dotkniętych tego rodzaju problemami.

Tabela 40. Działania zaplanowane w ramach celu szczegółowego nr 5

Lp.	Działania	Realizatorzy
5.1	Wdrożenie systemu koordynacji i standaryzacji usług społecznych zapobiegających bezdomności poprzez: - Wdrożenie metody „jednego okienka”. - Opracowanie jednolitych standardów świadczenia usług dla osób zagrożonych bezdomnością oraz dla osób bezdomnych. - Powołanie partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej oraz instytucji publicznych zajmujących się problematyką bezdomności w celu wymiany doświadczeń oraz zapewnienia kompleksowego wsparcia dla osób zagrożonych lub doświadczających bezdomności.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
5.2	Wsparcie osób doświadczających bezdomności i zagrożonych bezdomnością oraz dotkniętych uzależnieniami poprzez: - Rozwój usług prewencyjnych dla osób zagrożonych bezdomnością poprzez działania w zakresie mieszkalnictwa pozwalające kontrolować zadłużenie, zwiększenie dostępności do pracy socjalnej i rozwój współpracy międzysektorowej - Zajęcia związane z aktywnością fizyczną i kulturalną - organizowanie spotkań i zajęć, takich jak sport, sztuka, muzyka, a także zajęcia edukacyjne zarówno w instytucjach zajmujących się takimi działaniami, jak i w świetlicach dziennego pobytu osób w kryzysie bezdomności - Programy rehabilitacyjne - programy rehabilitacyjne, takie jak terapia uzależnień i leczenie chorób psychicznych, itp. - Aktywizacja zawodowa i wsparcie w znalezieniu zatrudnienia	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański Współpraca: organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, lokalne instytucje kultury
5.3	Rozwój działań wspierających usługi społeczne dla osób w kryzysie bezdomności oraz dotkniętych problemem uzależnień, w tym: - Kampanie przeciwdziałające stygmatyzacji osób w kryzysie bezdomności.	Lider: Gmina Pruszcz Gdański Koordynacja: Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański

- Edukacja mieszkańców w obszarze uzależnień (w tym behawioralnych): zapewnienie materiałów profilaktycznych, realizacja kampanii edukacyjno-informacyjnych. - Konferencja podsumowująca realizację programu profilaktycznego. - Rzecznictwo na rzecz osób w kryzysie bezdomności. - Rozwój wolontariatu i grup samopomocowych wspierających osoby w kryzysie bezdomności. - Wdrożenie i rozwój działań realizowanych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, wspierających społeczność lokalną, lokalnych liderów i tworzenie miejsc aktywności lokalnej (klubów, świetlic itp.).	Współpraca: Powiat Gdański i jednostki podległe (w tym Gdański Urząd Pracy), podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej
Źródła finansowania: - budżet Gminy Pruszcz Gdański - budżet państwa - Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 - inne dostępne źródła finansowania	

8. Analiza kosztów realizacji Planu

8.1. Analiza kosztów realizowanych obecnie usług społecznych

Analiza kosztów realizowanych obecnie usług społecznych została przeprowadzona na podstawie rocznych sprawozdań z realizacji budżetu Gminy Pruszcz Gdański za lata 2021–2023, które przedstawiają poniesione/wykonane wydatki Gminy. Analizą objęto zadania związane z polityką społeczną, które w badanym okresie w większości znajdowały się w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim z siedzibą w Ciepłowie. Z usług społecznych znajdujących się w dyspozycji innych jednostek organizacyjnych analizą objęto usługi, które mają charakter opiekuńczy lub umożliwiają powrót do pełnienia ról społecznych i zawodowych osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i ich opiekunom faktycznym, czyli takie, które mają bezpośredni wpływ na realizację „Planu”.

Tabela 41. Poniesione wydatki Gminy na wybrane usługi społeczne finansowane ze środków własnych i budżetu państwa na zadania własne i zlecone w latach 2021-2023

Pozycja (obszar usług społecznych)	Wydatki w poszczególnych latach (w zł)		
	2021	2022	2023
zwalczanie narkomanii	10 085,70	0,00	12 000
przeciwdziałanie alkoholizmowi	963 256,01	1 512 417,52	2 562 036,79
domy pomocy społecznej	710 633,54	791 303,21	921 080,13
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	7 217,72	7 380,17	9 704,60
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	945 647,53	976 919,46	1 210 083,02
pomoc w zakresie dożywiania	377 966,52	419 890,13	378 465,44
wspieranie rodziny	265 716,15	242 404,53	244 935,80
rodziny zastępcze	335 151,53	394 211,84	454 258,63
świetlice szkolne	2 152 786,77	2 180 437,47	2 510 994,97

Spośród pozycji wymienionych w powyższej tabeli Gmina Pruszcz Gdański ponosi największe wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi oraz finansowanie świetlic szkolnych. Istotna część usług społecznych w Gminie ma charakter środowiskowy – ten kierunek powinien zostać utrzymany oraz wzmocniony w kolejnych latach. Jak pokazują powyższe dane, w kolejnych latach wzrastają koszty zarówno usług instytucjonalnych, jak i usług świadczonych w środowisku lokalnym, co wiąże się ze wzrostem cen usług oraz zmianami demograficznymi (rosnącą liczbą mieszkańców, zwiększaniem się liczby seniorów i osób niesamodzielnych). W związku z tym istnieje konieczność poszukiwania nowatorskich rozwiązań w obszarze polityki społecznej, które zabezpieczą narastające potrzeby mieszkańców Gminy.

8.2. Ramy finansowe oraz źródła finansowania wdrożenia i realizacji Planu

Ramy finansowe wskazane w obowiązujących regulacjach prawnych, nie zostały precyzyjnie zdefiniowane, mimo że są obligatoryjne do uwzględnienia w niniejszym „Planie”. Nie ma bowiem konkretnych wytycznych, na jakim poziomie szczegółowości ten element powinien zostać skonstruowany. Definicji i objaśnień dotyczących stosowania ram finansowych nie zawierają również inne akty prawne dotyczące pomocy społecznej i planowania strategicznego. Obowiązek określenia ram finansowych wskazuje na konieczność zapewnienia środków na realizację zaplanowanych działań. Należy zwrócić uwagę na fakt, że działania określone w niniejszym dokumencie będą realizowane przez różne instytucje i organizacje, dysponujące własnymi środkami budżetowymi, ujętymi

w poszczególnych planach finansowych. Sam „Plan” z jego szerokim spektrum działania nie posiada wyodrębnionego budżetu. Wydatki związane z realizacją zadań nie mogą przekroczyć kwot określonych w corocznych uchwałach budżetowych Rady Gminy Pruszcz Gdański oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Pruszcz Gdański na lata 2025-2043. Zadania Gminy finansowane są z jej dochodów, w skład których wchodzi przede wszystkim:

- dochody własne (podatki i opłaty lokalne),
- subwencja ogólna,
- dotacje celowe z budżetu państwa,
- udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych,
- środki pochodzące ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu Unii Europejskiej.

Gmina Pruszcz Gdański doloży wszelkich starań, aby wydatki na realizację usług społecznych ujętych w „Planie”, dotychczas finansowanych z budżetu Gminy pozostały w kolejnych latach na podobnym poziomie. Doświadczenie Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych pozwala również na przyjęcie założenia, że nowe usługi społeczne lub zwiększenie wolumenu istniejących usług społecznych, ujętych w „Planie” zostanie sfinansowane ze środków zewnętrznych.

9. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji

9.1. Wdrażanie

Realizacja celów „Planu” oraz wymienionych w nim działań zależeć będzie od sprawności Gminy Pruszcz Gdański i jej jednostek organizacyjnych. Wskazane cele oraz zaprojektowane działania mogą być zrealizowane m.in. poprzez współpracę międzyinstytucjonalną, w tym międzysektorową, obejmującą instytucje publiczne, przedsiębiorców, a także organizacje pozarządowe i sektor ekonomii społecznej, ale również lokalnych liderów i grupy nieformalne.

W przypadku współpracy międzyinstytucjonalnej należy pamiętać, że chodzi o instytucje dla których organizatorem są różne szczeble administracji, oraz że posiadają one różne zakresy zadań i kompetencji. Dlatego współpracę taką należy organizować zachowując:

- świadomość zakresu zadań i odpowiedzialności poszczególnych podmiotów,
- poszanowanie ich autonomii i kultur organizacyjnych,
- zasadę odwoływania się do aktów prawnych i dokumentów strategicznych obowiązujących na poszczególnych szczeblach administracji.

„Plan” będzie realizowany w powiązaniu z pozostałymi dokumentami programowymi, jakie obowiązują w Gminie Pruszcz Gdański. Środki finansowe na realizację zaplanowanych zadań będą pochodzić z budżetu Gminy (tj. będą ujmowane w corocznych uchwałach budżetowych Rady Gminy), a także ze środków rządowych i innych źródeł zewnętrznych. Wobec obszernego i różnorodnego zestawienia problemów społecznych, wskazanych w diagnozie, rekomendowane jest wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz rozwoju systemu usług społecznych oraz ich deinstytucjonalizacji. W proces wdrażania „Planu” w oczywisty sposób będą zaangażowane instytucje samorządowe (w tym m.in.: Urząd Gminy Pruszcz Gdański, Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański, Ośrodek Kultury, Sztuki i Biblioteka Publiczna Gminy Pruszcz Gdański, Ośrodek Sportu i Rekreacji Gminy Pruszcz Gdański, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pruszczu Gdańskim, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy Domowej w Rusocinie, Mediateka w Straszynie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim, Gdański Urząd Pracy...), ale również lokalne podmioty ekonomii społecznej, lokalni liderzy, grupy nieformalne, przedstawiciele różnych środowisk społecznych (interesariusze poszczególnych problemów). Ważną rolę w procesach wdrożeniowych dokumentu będzie odgrywać koordynator „Planu”, który stanie się osobą bezpośrednio nadzorującą stopień realizacji zaplanowanych zadań. Główne zadania koordynatora polegać będą na bieżącej analizie stanu realizacji działań (m.in. poprzez wskaźniki), obserwacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających lub mogących wpłynąć na wykonywanie poszczególnych zadań, wreszcie – wspomagania procesu poszukiwania zewnętrznych źródeł finansowania przez lokalne podmioty (publiczne oraz niepubliczne).

Do usprawnienia prac nad rozwiązywaniem ewentualnych problemów w zidentyfikowanych obszarach tematycznych rekomendowane jest powołanie zespołu ds. realizacji i monitoringu „Planu”, w skład którego wejdą przedstawiciele władz Gminy,

przedstawiciele Urzędu Gminy Pruszcz Gdański i Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański, lokalni eksperci, działacze społeczni i inne zainteresowane osoby, kompetentne w różnych obszarach polityki społecznej Gminy. Liczba członków i skład zespołu może się zmieniać, w zależności od aktualnych potrzeb. Do zadań zespołu należeć będzie m.in. realizacja podjętych przedsięwzięć, monitoring stopnia realizacji poszczególnych zadań, inicjowanie nowych działań, umożliwiających realizację celów strategicznych, przekazywanie wniosków i sugestii koordynatorowi „Planu”. Za organizację spotkań wspomnianego zespołu odpowiadać będzie jego przewodniczący, pełniący jednocześnie rolę koordynatora „Planu”. Funkcję koordynatora „Planu” powinien pełnić przedstawiciel CUS, który jest kluczową jednostką organizacyjną Gminy w realizacji założeń przyjętych w niniejszym dokumencie.

Warunkiem sprawnej realizacji działań zaplanowanych w ramach niniejszego „Planu” jest zapewnienie odpowiedniego wsparcia komunikacyjnego. Zakłada się, że komunikacja społeczna będzie oparta przede wszystkim na trzech filarach: mediach lokalnych (papierowych i elektronicznych), portalach społecznościowych, a także kontaktach bezpośrednich.

Nośniki informacji/kanały komunikacji z grupami docelowymi:

- strona internetowa i BIP Gminy Pruszcz Gdański,
- strona internetowa i BIP Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański.

Opracowanie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych, dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu zaplanowanych celów. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a – w razie potrzeby – wprowadzenie niezbędnych aktualizacji oraz korekt. Zakres monitoringu i ewaluacji Planu DI wyznaczają cele strategiczne oraz zaplanowane działania.

Do kluczowych kierunków działań, które mogą być realizowane w powiązaniu z niniejszym „Planem” należą m.in.:

- promocja, komunikacja społeczna,
- gospodarka komunalna,
- sport i rekreacja,

- kultura,
- edukacja,
- turystyka,
- polityka społeczna (w tym pomoc społeczna),
- mieszkalnictwo komunalne i socjalne,
- ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego,
- podnoszenie jakości życia mieszkańców,
- poprawa standardu świadczonych usług publicznych,
- zagospodarowanie przestrzenne,
- rozwój gospodarczy i wspieranie przedsiębiorczości,
- bezpieczeństwo publiczne.

Zakłada się, że informacje na temat stanu realizacji „Planu” będą przekazywane wszystkim zainteresowanym osobom i podmiotom m.in. poprzez media papierowe i elektroniczne, a także podczas bezpośrednich spotkań z przedstawicielami różnych grup społecznych, w tym mieszkańcami Gminy, przedsiębiorcami, działaczami organizacji pozarządowych i innych podmiotów ekonomii społecznej.

9.2. Wskaźniki

Tabela 42. Wskaźniki realizacji „Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029”

lp.	nazwa wskaźnika	źródło danych
Kierunki interwencji (cele horyzontalne)		
1	Liczba koordynatorów indywidualnych planów usług, pracujących metodą <i>case managementu</i> w modelu „jednego okienka”	CUS Gminy Pruszcz Gdański
2	Liczba grup społecznych, dla których wdrożono metodę „jednego okienka”	CUS Gminy Pruszcz Gdański
3	Liczba partnerstw na rzecz rozwoju społecznego i/lub deinstytucjonalizacji	CUS Gminy Pruszcz Gdański
4	Liczba pracowników, którzy zwiększyli swoje kwalifikacje /kompetencje w zakresie pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym poprzez udział w różnych formach edukacyjnych (sposób pomiaru: certyfikat, zaświadczenie)	CUS Gminy Pruszcz Gdański
5	Liczba grup społecznych objętych wsparciem metodą organizowania społeczności lokalnej	CUS Gminy Pruszcz Gdański
Cel szczegółowy nr 1		

Rozwój i integracja usług społecznych służących wzmocnieniu funkcjonowania rodziny, w tym pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych

1	Liczba asystentów rodziny zatrudnionych na podstawie umowy o pracę	CUS Gminy Pruszcz Gdański
2	Liczba dostępnych grup wsparcia na rzecz dziecka i rodziny	CUS Gminy Pruszcz Gdański
3	Liczba programów profilaktycznych na rzecz dziecka i rodziny	CUS Gminy Pruszcz Gdański
4	Liczba rodzin wspierających	CUS Gminy Pruszcz Gdański
5	Liczba utworzonych placówek wsparcia dziennego	Gmina Pruszcz Gdański

Cel szczegółowy nr 2

Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek i/lub chorobę

1	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania	CUS Gminy Pruszcz Gdański
2	Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania	CUS Gminy Pruszcz Gdański
3	Liczba osób korzystających z opasek bezpieczeństwa – usługa teleopieki	CUS Gminy Pruszcz Gdański
4	Liczba osób objętych usługami sąsiedzkimi	CUS Gminy Pruszcz Gdański
5	Liczba osób niesamodzielných, objętych wsparciem wolontariuszy	CUS Gminy Pruszcz Gdański

Cel szczegółowy nr 3

Rozwój zintegrowanych usług społecznych umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami godne życie w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności

1	Liczba osób objętych wsparciem asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością	CUS Gminy Pruszcz Gdański
2	Liczba opiekunów faktycznych objętych usługami wytchnieniowymi	CUS Gminy Pruszcz Gdański
3	Liczba osób korzystających z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	CUS Gminy Pruszcz Gdański
4	Liczba osób korzystających z usługi door to door	CUS Gminy Pruszcz Gdański

Cel szczegółowy nr 4

Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego

1	Liczba osób w kryzysie zdrowia psychicznego objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	CUS Gminy Pruszcz Gdański
2	Liczba kampanii na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	CUS Gminy Pruszcz Gdański
Cel szczegółowy nr 5 Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności, osób zagrożonych bezdomnością, jak również osób z uzależnieniami		
1	Liczba osób objętych usługami prewencyjnymi	CUS Gminy Pruszcz Gdański
2	Liczba zajęć kulturalnych i sportowych dla osób w kryzysie bezdomności	CUS Gminy Pruszcz Gdański

9.3. Monitoring i ewaluacja

Monitoring:

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwalając na identyfikację ewentualnych trudności i wprowadzanie stosownych korekt w ramach Planu DI.

Najważniejsze wymagania efektywnego monitoringu to:

- jasne i przejrzyste kryteria, pozwalające na obiektywną ocenę przebiegu procesu realizacji „Planu”,
- dostarczanie podstaw do podejmowania decyzji, zarówno w kwestiach szczegółowych, jak i strategicznych.

Skuteczny monitoring musi obejmować ocenę przebiegu realizacji „Planu”, tj. jego celów i zadań oraz uzyskiwanych efektów. Monitoring wypełnia zatem dwie podstawowe funkcje: sprawdzającą i korygującą. Funkcja sprawdzająca polega na analizie wykonanych przedsięwzięć w relacji do założonych celów. Z kolei funkcja korygująca sprowadza się do dokonywania stosownych aktualizacji oraz zmian, wynikających ze szczególnie istotnych okoliczności, których nie dało się przewidzieć w fazie tworzenia dokumentu.

Dla skutecznego prowadzenia monitoringu konieczne jest systematyczne gromadzenie i analiza danych, obejmujących m.in.: trendy rozwojowe, wskaźniki ekonomiczne, czy dane na temat struktury budżetu Gminy. Stworzenie kompleksowego

zbioru (bazy) danych zapewni przepływ informacji między wszystkimi osobami i podmiotami, zaangażowanymi we wdrażanie „Planu”.

Wspomniane dane na potrzeby monitoringu będą zbierane na bieżąco. Podmioty zaangażowane w realizację poszczególnych zadań będą zobowiązane do przekazywania Koordynatorowi danych za rok poprzedni do końca marca każdego roku. Na tej podstawie opracowywane będą coroczne sprawozdania z monitoringu „Planu”, zawierające m.in. analizę wskaźników, odzwierciedlających aktualny poziom realizacji założonych celów i zadań, jak również opis najważniejszych działań. Sprawozdania z monitoringu „Planu” będą przekazywane Wójtowi Gminy Pruszcz Gdański do końca maja każdego roku, który z kolei przekaże je Radzie Gminy do końca czerwca każdego roku.

Ewaluacja:

Celem ewaluacji jest dostarczenie nie tylko bieżących informacji na temat stanu realizacji „Planu”, lecz przede wszystkim ocena rzeczywistych efektów podejmowanych działań. Badania ewaluacyjne prowadzone będą w trakcie ich realizacji (ewaluacja *on-going*) oraz po ich zakończeniu (ewaluacja *ex-post*). Działania ewaluacyjne będą mieć charakter ustawiczny, a więc będą realizowane przez cały okres wdrażania dokumentu. Wyniki ewaluacji zostaną wykorzystane do wprowadzenia niezbędnych korekt w tym procesie. Zaplanowano partycypacyjny model ewaluacji, polegający na włączeniu przedstawicieli różnych środowisk, grup społecznych i sektorów: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, lokalnych liderów, reprezentantów grup nieformalnych, czy wreszcie mniej zaangażowanych społecznie mieszkańców Gminy Pruszcz Gdański.

Warto zaznaczyć, że ocena oddziaływania tego rodzaju dokumentów jest trudnym zadaniem, zwłaszcza, że na sytuację społeczną (w tym rezultaty szeroko rozumianej polityki społecznej) wpływa wiele czynników, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych (ponadlokalnych). „Plan” określa główne kierunki rozwoju i ramy lokalnej polityki w obszarze deinstytucjonalizacji usług społecznych, natomiast proces jego realizacji ma charakter rozproszony. Oznacza to, że odpowiedzialność za realizację poszczególnych zadań jest zdywersyfikowana pomiędzy instytucje i organizacje lokalne, działające w różnych obszarach życia. Na rezultaty tych działań i zarazem sytuację społeczną Gminy wpływają również trendy ogólnopolskie, a nawet globalne.

Ewaluacja „Planu” będzie prowadzona w oparciu o następujące kryteria:

- **Adekwatność/trafność** – rozumiana jako ocena sposobu doboru zastosowanych instrumentów pod kątem realizacji celów „Planu” (głównego i szczegółowych), a także ocena związku między zdefiniowanymi celami a **realnymi potrzebami**, które mają zostać rozwiązane dzięki interwencji publicznej,
- **Użyteczność** - rozumiana jako ocena stopnia dostosowania działań w ramach „Planu” do potrzeb odbiorców (czy przedsięwzięcia te odpowiadają realnym potrzebom grup docelowych),
- **Efektywność** - rozumiana jako relacja poniesionych nakładów do uzyskanych efektów (czy „Plan” przynosi pożądane efekty przy zakładanych kosztach, czy koszty te nie mogłyby być niższe, dając porównywalne efekty?),
- **Skuteczność** – rozumiana jako stopień realizacji założonych celów (głównych i szczegółowych),
- **Oddziaływanie/wpływ** – rozumiane jako ocena związku między podejmowanymi działaniami a osiągnięciem założonych w „Planie” celów (w tym oddziaływania dokumentu w szerszym ujęciu, tj. zmiany społecznej),
- **Trwałość efektów** – rozumiana jako ocena, w jakim stopniu uzyskane rezultaty będą widoczne w dłuższej perspektywie czasowej (czy jest prawdopodobne ich funkcjonowanie po zakończeniu finansowania, od czego zależy trwałość uzyskanych efektów – czynniki sprzyjające i niesprzyjające trwałości),
- **Spójność zarządzania** – rozumiana jako ocena sposobu zarządzania „Planem”, w tym struktury organizacyjnej, komunikacji wewnętrznej, sposobu podejmowania decyzji, współpracy między partnerami itp.,
- **Wartość dodana** – rozumiana jako wystąpienie innych niż założone efektów wynikających z realizacji „Planu” (pozytywnych lub negatywnych).

Ewaluacja będzie wykonywana przez cały okres wdrażania „Planu”, z wykorzystaniem różnych instrumentów. Przedsięwzięcia te realizowane będą w sposób etapowy. Do przeprowadzenia ewaluacji niezbędne są takie informacje, jak: dane statystyczne, raporty z monitoringu, raporty z kontroli, dane z badań społecznych.

Uzasadnienie

Proces deinstytucjonalizacji to ważny kierunek rozwoju i zmian w polityce społecznej. Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Pruszcz Gdański na lata 2025-2029. powstał w odpowiedzi na współczesne wyzwania w obszarze polityki społecznej, takie jak starzenie się społeczeństwa i inne zmiany demograficzne, wzrost liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami, zmiany na rynku pracy, nowe formy

wykluczenia społecznego, przeobrażenia w obrębie rodziny. Powstał on także w związku z przekształceniem z dniem 1 stycznia 2025 r. Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pruszczu Gdańskim z siedzibą w Ciepłowie w Centrum Usług Społecznych Gminy Pruszcz Gdański.

Dokument ten jest niezbędny w obszarze planowania i realizacji usług społecznych, a także pozyskiwania na ich realizację środków finansowych.

Dokument ten powstał na podstawie przeprowadzonej pod koniec 2024 r. diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej pod kątem rozwoju usług społecznych, która została poddana konsultacją i składa się z dwóch zasadniczych części, tj. diagnostycznej i programowej.

W związku z powyższym, podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.